

Bachelorscriptie Literatuurwetenschap

Gegrepen door het Woord

Een analyse van de recensies van ‘Dorsvloer vol confetti’

Naam: Aart de Bonte (3544273)

Begeleider: J.J.M. van Stralen

Cursus: Literatuur en christendom

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	2
Inleiding	3
Hoofdstuk 1: De christelijke attitude ten opzichte van literatuur	4
1.1: De algemeen christelijke visie.....	4
1.2: De orthodox-protestantse visie	5
Hoofdstuk 2: Werkwijze.....	6
2.1: Verantwoording recensies	6
2.2: Argumentatie in recensies	7
Hoofdstuk 3: Analyse van de recensies	8
Hoofdstuk 4: Overeenkomsten en verschillen in de recensies	12
Hoofdstuk 5: Interpretaties van de populariteit van <i>Dorsvloer vol confetti</i>	15
Conclusie	17
Bibliografie	19
Bijlagen	20

Voorwoord

Gegrepen door het Woord¹ is de titel van deze scriptie. Ik vond deze titel passend omdat Katelijne (de hoofdpersoon in *Dorsvloer vol confetti*²) gefascineerd is door de verhalen in de Bijbel, maar ook haar eigen verhalen bedenkt en opschrijft. In *Dorsvloer vol confetti* wordt de titel als volgt uitgelegd: “De meeste van Hods kinders werden zomaar ineens gegrepen door het Woord,” zegt de oma.” (Treur, p. 143)

Deze scriptie heeft als onderwerp de receptie van *Dorsvloer vol confetti*. Dit onderwerp boeit me, omdat het aansluit bij mijn christelijke achtergrond en mijn interesse in Nederlandse literatuur met een christelijke thematiek. Ik vind *Dorsvloer vol confetti* een prachtig boek en ik heb met veel interesse de recensies en interviews over deze roman gelezen. Op advies van mijn scriptiebegeleider, dhr. Van Stralen, heb ik ervoor gekozen om een kwalitatieve vergelijking te maken tussen de christelijke en seculiere recensies van *Dorsvloer vol confetti*. Dit onderwerp is goed te combineren met een beknopte analyse van de attitude van het christendom en het orthodox-protestantisme ten opzichte van (moderne) literatuur. Er wordt binnen de zogenaamde ‘gereformeerde gezindte’ veelal geen onderscheid gemaakt tussen de auteur en zijn of haar werk.

Een goede illustratie hiervan is te vinden op de site van Franca Treur. Onder de titel ‘Mythe ontzenuwd’ staat het volgende bericht: ‘Op Walcheren gaat het hardnekkige gerucht dat naar aanleiding van mijn roman mij een brood zou zijn geweigerd door Bakkerij Koppejan (*een ‘gereformeerde’ bakker, AdB*). Dit verhaal klopt niet. Iedereen die zich uit solidariteit Koppejans heerlijke bolussen ontzegt: bedankt, maar u doet uzelf onnodig tekort.’³

Mijn scriptie sluit aan bij de cursus *Literatuur en christendom*. Tijdens deze cursus kwam het onderwerp ‘bekeringsverhalen’ aan de orde, waarbij gesproken werd over de overgang van de ene naar de andere taalfamilie. Franca Treur heeft hier ook mee te maken, ze zegt hierover in een interview: ‘Af en toe ben ik fel in mijn bewoordingen, ik heb geen heilige huisjes gespaard, wilde geen concessies doen. Toch houd ik ontzettend veel van de wereld die ik beschrijf. Het is mijn wereld. De tale Kanaäns is mij even dierbaar als het Zeeuws. Tegelijk besef ik dat ik iets heel wezenlijks, het geloof, niet deel met mijn familie. Dat maakt me tot een buitenstaander. De ironie wil dat ik dat ook ben in mijn huidige vriendenkring. Als ze uit een soort jeugdsentiment een film van vroeger gaan kijken of popmuziek uit hun puberjaren draaien, dan heb ik daar niets mee. Ik blijf een eenling.’⁴ Dit citaat laat duidelijk zien hoe moeilijk het is om afscheid te nemen van het geloof en de overgang naar een nieuwe groep te maken.

Bij deze wil ik van de gelegenheid gebruik maken om dhr. Van Stralen hartelijk te bedanken voor zijn vakkundige begeleiding en wijze opmerkingen.

Aart de Bonte

---

¹ Deze titel is ontleend aan de gelijknamige hoofdstuktitel uit *Dorsvloer vol confetti*, p. 140.

² F. Treur, *Dorsvloer vol confetti*. Amsterdam: 2009.

³ <<http://francatreur.nl/>>, geraadpleegd op 20 juni 2011.

⁴ R. Ligtenberg, *Altijd een buitenstaander*. Reformatorisch Dagblad: 4 november 2009.

Inleiding

Nederlandse literatuur die het protestantisme thematiseert staat volop in de belangstelling. Een bekend voorbeeld hiervan is het werk van Maarten 't Hart, van recenter datum zijn *Knielen op een bed violen*⁵ en *Dorsvloer vol confetti*. De receptie van dit laatste boek staat in deze scriptie centraal. Dit onderwerp is belangrijk, omdat het verheldert op welke manier christelijke en seculiere media omgaan met literatuur waarin het christendom het belangrijkste thema is. Aan de hand van de semantische aspecten in twaalf recensies zal ik een kwalitatieve analyse maken van de receptie van *Dorsvloer vol confetti*.

Voor de selectie van de recensies zijn de volgende criteria gebruikt: de recensie moet gepubliceerd zijn in de eerste zes maanden na de uitgave van *Dorsvloer vol confetti* (oktober 2009 t/m maart 2010), de recensie moet een minimale lengte van vierhonderd woorden hebben en ten slotte moet de recensie gericht zijn op de roman *Dorsvloer vol confetti*, interviews met de auteur zijn dus buiten beschouwing gelaten. De recensies zijn afkomstig uit de volgende dagbladen en tijdschriften en van websites: Nederlands Dagblad, NRC Handelsblad, Reformatorisch Dagblad, Trouw, de Volkskrant, CV-Koers, Daniël, Elsevier, De Groene Amsterdammer, De Waarheidsvriend, Recensieweb en 8Weekly Webmagazine.

De hoofdvraag is: Welke argumenten worden in de christelijke en seculiere recensies van de roman *Dorsvloer vol confetti* gebruikt? Deze onderzoeksvraag veronderstelt een verschil tussen de christelijk en seculiere respons op deze roman. Mijn verwachting is dat de christelijke recensies voornamelijk gericht zullen zijn op het geloof en de geloofsbeleving, terwijl de seculiere recensies waarschijnlijk meer gericht zullen zijn op de literaire waarde van *Dorsvloer vol confetti*.

De opbouw van deze scriptie is als volgt: In het eerste hoofdstuk staat de christelijke receptie van literatuur centraal. Het tweede hoofdstuk behandelt de werkwijze voor de analyse. Het derde hoofdstuk geeft een analyse van de gebruikte argumentatie in de recensies (deze zijn opgenomen in de bijlagen). In het vierde hoofdstuk volgt een vergelijking van de recensies. Het vijfde hoofdstuk beschrijft een aantal interpretaties van de populariteit van *Dorsvloer vol confetti*. Mijn scriptie sluit af met een conclusie en een bibliografie.

---

⁵ J. Siebelink, *Knielen op een bed violen*. Amsterdam: 2005.

Hoofdstuk 1: De christelijke attitude ten opzichte van literatuur

1.1: De algemeen christelijke visie

Het onderwerp van deze paragraaf is zeer breed, daarom is dit beperkt tot een aantal belangrijke kenmerken van christelijke literatuur. Het is van belang om hier aandacht aan te besteden, omdat in deze scriptie een aantal recensies in christelijke media geanalyseerd zal worden. De christelijke receptie van literatuur hangt uiteraard sterk samen met de christelijke visie op het fenomeen literatuur. In het eerste gedeelte van deze paragraaf wordt het essay *Religion and Literature*⁶ van T.S. Eliot gebruikt, dit essay kan gezien worden als een representatief voorbeeld van de relatie tussen christendom en literatuur. In het tweede gedeelte van deze paragraaf komt de inleiding van het boek *Christian Literature: an Anthology*⁷ aan bod.

In zijn essay *Religion and Literature* geeft T.S. Eliot een heldere uiteenzetting van de relatie tussen religie en literatuur. Zo schrijft hij over de Bijbel: ‘The Bible has had a *literary* influence upon English literature *not* because it has been considered as literature, but because it has been considered as the report of the Word of God.’ (Eliot, p. 390) Uit dit citaat blijkt dat Eliot onderscheid maakt tussen de Bijbel als religieuze tekst en de bijbel als literatuur. Het onderscheid tussen de literaire en de religieuze aspecten van literatuur zijn altijd aanwezig: ‘I am convinced that we fail to realize how completely, and yet how irrationally, we separate our literary from our religious judgements.’ (Eliot, p. 392) De religieuze overtuiging van een lezer heeft, volgens Eliot, altijd invloed op het leesproces en de beoordeling van een literair werk. Het tegenovergestelde is echter ook waar, een boek heeft (indirect) invloed op de lezer, ‘it affects our moral and religious existence.’ (Eliot, p. 396)

Eliot bekritiseert in zijn essay de moderne literatuur, hij schrijft hierover: ‘What I do wish to affirm is that the whole of modern literature is corrupted by what I call Secularism.’ (Eliot, p. 398) Door deze ‘secularisatie’ hebben christenen een bijzondere taak, namelijk ‘not to assume that we do like what we ought to like.’ (Eliot, p. 399) Eliot pleit voor het bestaansrecht van twee verschillende soorten literatuur: literatuur voor ‘Christian consumption’ en literatuur voor de ‘pagan world’. Deze houding ten opzichte van literatuur is nog steeds actueel, er bestaan grote verschillen tussen expliciet christelijke en seculiere literatuur. Het onderscheid tussen christelijke en seculiere literatuur heeft ook consequenties voor de receptie van literatuur. Dit beschrijft Eliot als volgt: ‘The duty of maintaining consciously certain standards and criteria of criticism over and above these applied by the rest of the world.’ (Eliot, p. 399) Deze criteria gelden niet alleen voor christelijke, maar ook voor seculiere literatuur. Dit kan gecompliceerd zijn, vanwege de impasse tussen literaire en christelijke maatstaven die gebruikt worden om een literair werk te recenseren.

Eliot sluit zijn essay af met: ‘We shall certainly continue to read the best of its kind, of what our time provides; but we must tirelessly criticize it according to our own principles, and not merely according to the principles admitted by the writers and by the critics who discuss it in the public press.’ (Eliot, p. 401) Een christelijke lezer moet bereid zijn om moderne, seculiere literatuur te lezen, maar mag daarbij zijn principes niet uit het oog verliezen.

Alister McGrath beschrijft in de inleiding van zijn overzichtswerk *Christian Literature: an Anthology* een aantal belangrijke elementen van christelijke literatuur. Hij geeft in het kort de geschiedenis van de christelijke visie op literatuur weer, hierover schrijft hij onder andere het volgende: ‘From the outset, Christian writers have found the notion of “God as author” as offering a substantial theological foundation and encouragement for the writing of literature.’

---

⁶ T.S. Eliot, *Religion and Literature in Selected Essays by T.S. Eliot*. Londen: 1963.

⁷ A.E. McGrath, *Christian Literature: an Anthology*. Oxford: 2001.

(McGrath, p. xii) McGrath geeft aan dat Gods woorden belangrijk zijn, dit blijkt bijvoorbeeld uit het Bijbelboek *Genesis* waarin God spreekt tijdens de schepping van de wereld en alles ontstaat door Zijn woorden. In het christendom zijn woorden daarom belangrijk en christelijke literatuur toont dit aan. Een sluitende definitie van christelijke literatuur is niet te geven, maar er zijn wel verschillende categorieën aan te duiden. Volgens McGrath is christelijke literatuur onder te verdelen in drie categorieën:

1: ‘Works of literature which are specifically written to serve the needs of Christians – such as prayers, devotional works, and sermons.’ (McGrath, p. xiv)

2: ‘Works of literature in general – such as stories and poems – which are not specific to the Christian faith, but which have been shaped or influenced by Christian ideas, values, images, and narratives.’ (McGrath, p. xiv)

3: ‘Works of literature which involve interaction with Christian ideas, individuals, schools of thought, or institutions, often written by those who would regard themselves as observers or critics of Christianity.’ (McGrath, p. xv)

1.2: De orthodox-protestantse visie

In deze paragraaf ligt de nadruk op het orthodox-protestantisme. Deze vorm van het christendom wordt beschreven in *Dorsvloer vol confetti* en komt terug in een aantal van de christelijke recensies (Reformatorisch Dagblad, Daniël en De Waarheidsvriend). In de zogenaamde ‘gereformeerde gezindte’ bestaat er een ambivalente houding ten opzichte van (moderne) literatuur. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de titels van boeken over dit onderwerp: *Beleven en verbeelden: het spanningsveld van literatuur en geloof*⁸ en *Provocatie en inspiratie: de plaats van God en de Bijbel in de naoorlogse literatuur*⁹. Aan de ene kant heeft literatuur een ‘spiegelfunctie’ en laat het zien hoe zondig de mens is die leeft zonder relatie met God. Aan de andere kant vormt literatuur een gevaar voor het christelijke leven, omdat de afwijkende normen en waarden de lezer kunnen beïnvloeden. Deze negatieve kant verwoordt Franca Treur in een interview als volgt: “‘Op school werden we al gewaarschuwd voor de verleidingen van de wereld. Ook voor de moderne literatuur, voor Maarten ’t Hart, maar ook voor Jan Wolkers en eigenlijk voor alle literatuur na 1950. Niet alleen vanwege vloeken en expliciete seksscènes, maar omdat ze voor christenen normdoorbrekend zijn in plaats van normbevestigend. Personages maken keuzes die ingaan tegen Gods gezag en tegen de christelijke normen. Wanneer de sympathie bij zo’n personage ligt, gaat de lezer daar gemakkelijk in mee. Dat is natuurlijk gevaarlijk.’”¹⁰

In een interview met het Reformatorisch Dagblad zegt dr. C.A. van der Sluijs, een hervormde emeritus predikant, over cultuur in de gereformeerde gezindte het volgende: “‘Probleem is wel dat we in de gereformeerde gezindte bijzonder cultuurarm zijn, we hebben weinig literatuur, muziek, kunst. Dat betekent dat ons het instrumentarium ontbreekt om de ons omringende cultuur te kennen en te proeven, veel van het levensbesef van de eigentijdse mens ontgaat ons.’”¹¹ Moderne literatuur is volgens Van der Sluijs een goed middel om kennis te nemen van de huidige samenleving. Over het lezen van moderne literatuur zegt hij: “‘Ik zal dat ook niet zomaar iedereen aanraden. Je moet gekwalificeerd zijn, op z’n minst door Gods genade. (...) Maar wie getuigen wil naar de gesecculariseerde mens toe, moet de context kennen. Ik hoef niet naar de bioscoop of naar een bordeel, (...) maar via literatuur kan ik toch indringend kennismaken van deze wereld. Je bent erbij, maakt het in zekere zin mee, om dan te ontdekken: door genade alleen is mijn leven daar niet, mijn hart houdt het heimwee naar boven.’” Ook wijst hij op de spiegelfunctie van literatuur, het heeft een ‘ontdekkende, sanerende functie’.

⁸ F. Dijkstra en H. Ester (red.), *Beleven en verbeelden: het spanningsveld van literatuur en geloof*. Zoetermeer: 2006.

⁹ J. de Gier, *Provocatie en inspiratie: de plaats van God en de Bijbel in de naoorlogse literatuur*. Heerenveen: 2010.

¹⁰ <<http://www.twenteuitdekunst.nl/boeken/na-twee-jaar-prut>>, geraadpleegd op 18 mei 2011.

¹¹ E. de Bruijn, *Leven van genade*. Reformatorisch Dagblad: 5 maart 2008.

Hoofdstuk 2: Werkwijze

2.1: Verantwoording recensies

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvraag is het van belang om een breed scala aan recensies te analyseren. In deze paragraaf wordt de keuze van de recensies verantwoord en de signatuur van de dagbladen en tijdschriften toegelicht. De hoofdvraag van deze scriptie richt zich op de argumentatie in christelijke en seculiere media, daarom is het belangrijk om een goede spreiding te hebben van beide typen recensies. Om deze reden zijn er voor de analyse zowel zes seculiere als zes christelijke recensies gebruikt. Deze staan hieronder vermeld met een korte toelichting:

Recensies in christelijke media

- 1: Nederlands Dagblad, *De Saambinder tot confetti gestanst*¹². Het Nederlands Dagblad heeft de Bijbel als uitgangspunt voor de duiding van het nieuws¹³.
- 2: Reformatorisch Dagblad, *Opgroeien in bevindelijk gereformeerde kring*¹⁴. Het Reformatorisch Dagblad is een krant die zich richt op de 'gereformeerde gezindte'.
- 3: Trouw, *Wat zul je zijn, m'n kind, kaf of koren?*¹⁵ Trouw is van oorsprong een orthodox-protestants dagblad, tegenwoordig is het een 'brede kwaliteitskrant' met veel aandacht voor religie en filosofie¹⁶.
- 4: CV·Koers, *Treur neemt afstand*¹⁷. CV·Koers is een maandblad dat wordt omschreven als een 'opinieblad voor christenen vandaag'¹⁸.
- 5: Daniël, *Een christelijk museumstuk*¹⁹. Daniël is een tweewekelijks jongerenblad dat uitgegeven wordt door de 'Jeugdbond Gereformeerde Gemeenten' (een orthodox-protestants kerkgenootschap).
- 6: De Waarheidsvriend, *Geloof als folklore*²⁰. De Waarheidsvriend verschijnt wekelijks en is het nieuwsorgaan van de Gereformeerde Bond (een protestants kerkverband).

Recensies in seculiere media

- 1: NRC Handelsblad, *Schipperen tussen God en liefhebberij*²¹. NRC Handelsblad is een 'kwaliteitskrant' met een liberale signatuur.
- 2: De Volkskrant, *Niets in te brengen*²². De Volkskrant richt zich op 'hoger opgeleide lezers, links van het politieke midden'²³.
- 3: Elsevier, *Hoedjes van vilt*²⁴. Elsevier is een rechts-georiënteerd opinietijdschrift dat zich richt op de hoger opgeleide lezer.
- 4: De Groene Amsterdammer, *De bijbel is ook een boek*²⁵. De Groene Amsterdammer is een links-liberaal, onafhankelijk weekblad.
- 5: Recensieweb, *Wie nat wil worden, moet in de regen lopen*²⁶. Recensieweb is een initiatief van

---

¹² G. van de Wege, *De Saambinder tot confetti gestanst*. Nederlands Dagblad: 27 november 2009.

¹³ Gebaseerd op de informatie van <<http://www.nd.nl/pagina/beginselverklaring>>, geraadpleegd op 9 juni 2011.

¹⁴ E. de Bruijn, *Opgroeien in bevindelijk gereformeerde kring*. Reformatorisch Dagblad: 4 november 2009.

¹⁵ N. Fahner, *Wat zul je zijn, m'n kind, kaf of koren?* Trouw: 21 november 2009.

¹⁶ Gebaseerd op de informatie van <http://nl.wikipedia.org/wiki/Trouw_%28krant%29>, geraadpleegd op 20 juni 2011.

¹⁷ T. de Reus, *Treur neemt afstand*, CV·Koers: februari 2010.

¹⁸ <<http://cvkoers.nl/home/wie-zijn-wij/over-cvmkoers.html>>, geraadpleegd op 8 juni 2011.

¹⁹ S. van Leeuwen, *Een christelijk museumstuk*. Daniël: 4 februari 2010.

²⁰ W. Dekker, *Geloof als folklore*. De Waarheidsvriend: 21 januari 2010.

²¹ J. Luis, *Schipperen tussen God en liefhebberij*. NRC Handelsblad: 25 oktober 2009.

²² D. Serdijn, *Niets in te brengen*. De Volkskrant: 16 november 2009.

²³ <http://nl.wikipedia.org/wiki/De_Volkskrant>, geraadpleegd op 15 juni 2011.

²⁴ I. Start, *Hoedjes van vilt*. Elsevier: 20 februari 2010.

²⁵ J. de Vries, *De bijbel is ook een boek*. De Groene Amsterdammer: 2 december 2009.

²⁶ L. Brugman, *Wie nat wil worden, moet in de regen lopen*. Recensieweb: 12 januari 2010.

letterenstudenten die hun ‘onbevooroordeelde en zinnige mening’ geven over ‘alle nieuwe Nederlandse literatuur’²⁷.

6: 8Weekly Webmagazine, *Opgroeien naar de Letter*²⁸. 8Weekly is ‘het grootste en meest omvattende Nederlandstalige cultuurmagazine op internet’²⁹.

De bovenstaande recensies geven een representatief beeld van de receptie van *Dorsvloer vol confetti* in christelijke en seculiere media. De recensies zijn afkomstig uit dagbladen en tijdschriften en van websites. Sommige recensies waren ongeschikt om te gebruiken voor de analyse, omdat ze geschreven waren in de vorm van een interview met de schrijfster (zoals in de Provinciale Zeeuwse Courant, Vrij Nederland en HP/De Tijd). Een zoektocht in regionale dagbladen leverde geen recensie op die voldeed aan de criteria, en ook in de katholieke media was geen recensie van *Dorsvloer vol confetti* te vinden. Andere recensies vielen af vanwege de geringe lengte.

2.2: Argumentatie in recensies

Voor het analyseren en vergelijken van de recensies is het noodzakelijk om objectieve criteria te gebruiken. Daarom zal gebruik gemaakt worden van zes verschillende categorieën om de semantiek in de recensies weer te geven. In het boek *Tekst en lezer*³⁰ staan zes verschillende soorten argumenten om literaire waardeoordelen te motiveren. Deze soorten van argumentatie worden hieronder kort toegelicht:

- Realistische argumenten: ‘Argumenten die betrekking hebben op het verband tussen het werk en datgene wat het geacht wordt weer te geven.’ (Mooij, p. 254) Realistische argumenten spelen een grote rol in veel literaire recensies. Een literair werk wordt vaak beoordeeld op de realiteitswaarde, bijvoorbeeld op het gebied van plaatsbeschrijvingen, menselijk gedrag et cetera.
- Emotivistische argumenten: ‘Argumenten die betrekking hebben op de gevoelsmatige uitwerking van het werk.’ (Mooij, p. 255) Dit type argumenten is gebaseerd op de emoties die de recensent heeft, terwijl hij een literair werk leest om het te recenseren. Hierbij kunnen zowel positieve als negatieve emoties een rol spelen.
- Morele argumenten: ‘De criticus beoordeelt hier een werk als goed of minder goed al naar gelang het morele beginselen lijkt te belichamen die hij goedkeurt of afkeurt.’ (Mooij, p. 255) Deze soort argumenten heeft een duidelijke relatie met religie en de bijbehorende normen en waarden. Deze argumentatie wordt ook wel de ‘cultuurkritische benadering’ genoemd.
- Structurele argumenten: ‘Argumenten die betrekking hebben op de opbouw of constructie van het werk.’ (Mooij, p. 256) Het is belangrijk dat een literair werk inwendige samenhang vertoont.
- Intentionele argumenten: ‘Werken worden hier beoordeeld al naar gelang een schrijver zijn bedoelingen adequaat lijkt te hebben gerealiseerd.’ (Mooij, p. 257) Deze manier van argumentatie is omstreden, de intentie van de auteur kan immers niet achterhaald worden.
- Vernieuwingsargumenten: ‘Argumenten [...] die het accent leggen op oorspronkelijkheid.’ (Mooij, p. 257) Deze argumenten plaatsen het werk in een literaire stroming en de recensent maakt een vergelijking met andere literaire werken. Het gaat hierbij zowel om de vorm als om de inhoud.

Deze zes soorten van argumentatie zijn goed bruikbaar voor de analyse van de recensies van *Dorsvloer vol confetti*. In het volgende hoofdstuk worden de recensies geanalyseerd aan de hand van de bovenstaande categorieën.

---

²⁷ <<http://www.recensieweb.nl/overons>>, geraadpleegd op 15 juni 2011.

²⁸ E. de Frel, *Opgroeien naar de Letter*. 8Weekly Webmagazine: 16 maart 2010.

²⁹ <<http://8weekly.nl/vacatures.html>>, geraadpleegd op 15 juni 2011.

³⁰ J.J.A. Mooij, *Tekst en lezer*. Amsterdam: 1979.

Hoofdstuk 3: Analyse van de recensies

In dit hoofdstuk worden de argumenten uit de recensies ingedeeld in de zes verschillende categorieën zoals genoemd in paragraaf 2.2.

Realistische argumenten

‘Het is heel moeilijk om onbevangen een boek open te slaan. Om niet te denken aan wat je gehoord hebt over de persoon van de schrijver. Om niet voortdurend een verband te leggen tussen het verhaal en de historische werkelijkheid.’ Zo begint de recensie in het Reformatorisch Dagblad. De recensent geeft hiermee aan dat het moeilijk is om geen verband te leggen tussen de schrijfster Franca Treur en haar boek *Dorsvloer vol confetti*. ‘Niettemin roepen haar gedachte- en belevingswereld herkenning op bij lezers die in een vergelijkbaar milieu zijn opgegroeid – in die zin is er wel degelijk sprake van een relatie met de werkelijkheid.’ (Reformatorisch Dagblad) Ook andere recensenten herkennen de geschetste wereld in *Dorsvloer vol confetti*, de recensent van de Daniël noemt als voorbeeld de invulling van de zondag.

In de inleiding van de recensie in het Nederlands Dagblad wordt biografische informatie gegeven over Franca Treur en gerelateerd aan *Dorsvloer vol confetti*. Vervolgens zwakt de recensent dit realistische argument af door aan te geven dat Franca Treur in interviews heeft gezegd dat haar roman ‘minder autobiografisch is dan hij lijkt’. Ook in andere recensies wordt de biografische informatie over de auteur gerelateerd aan de inhoud van de roman. Dit is bijvoorbeeld te zien in de recensie in de Daniël, waarin staat: ‘Het verhaal speelt zich af in Zeeland, Meliskerke.’ Dit is onjuist, de plaats waar *Dorsvloer vol confetti* zich afspeelt wordt niet vermeld in het boek. Franca Treur is zelf wel afkomstig uit Meliskerke, er vindt dus een vermenging plaats van feit en fictie. De recensent van Trouw schrijft het volgende: ‘Treur wil iets anders, is op een omwenteling uit: stuivende vreugde op het erf van de verdoemenis.’ Dit citaat bevat, naast realistische argumenten, ook intentionele argumenten. Het is opmerkelijk dat de recensent Treur vereenzelvigd met het personage Katelijne. Immers Katelijne, en dus niet Franca Treur, is op een ‘omwenteling’ uit. De recensie in Trouw eindigt als volgt: ‘*Dorsvloer vol confetti* (...) toont hoe ongunstig de wereld eruit ziet als je als vrouw in een patriarchaal christelijk nest wordt geboren.’ Ook hierin komt het realistische argument naar voren.

Het tegenovergestelde komt ook voor. In verschillende recensies wordt de realistische argumentatie namelijk afgewezen, zoals in het NRC Handelsblad: ‘Franca Treur, afkomstig uit Zeeland, schreef een roman over een Zeeuwse familie. Maar iedere overeenkomst met de werkelijkheid berust op toeval.’ Deze scheiding tussen de auteur en haar werk komt ook voor in de recensie in De Groene Amsterdammer: ‘Franca Treur (...) groeide zelf op als boerendochter in Walcheren’, maar ‘het is raden hoe autobiografisch de roman is.’ Haar afkomst verklaart volgens deze recensent de ‘waaninnig gedetailleerde’ schrijfstijl.

Emotivistische argumenten

Dit type argumentatie komt slechts in twee recensies voor: De Waarheidsvriend en 8Weekly Webmagazine. De auteur van de recensie in De Waarheidsvriend, Wim Dekker, is theoloog en tevens werkzaam bij de IZB (Inwendige ZendingsBond, een organisatie voor zending in Nederland). De recensent beschrijft zijn leeservaring van *Dorsvloer vol confetti* als volgt: ‘Het lezen van dit boek riep heel veel herkenning bij mij op’. Deze herkenning heeft betrekking op de ‘beschreven geloofsgemeenschap’, die inmiddels tot ‘ontroerende folklore’ verworpen is. Zijn gevoelens over de beschreven geloofsgemeenschap zijn tweeledig: ‘Ik voel vertedering, maar geen enkel verlangen om hier nog eens bij te gaan horen.’ Daarnaast wijst deze recensent op de spiegeelfunctie: ‘Van het kijken in die spiegel ga ik meer ongerust op mijn stoel heen en weer

schuiven dan de spot van Maarten 't Hart.' (De Waarheidsvriend) Dit citaat bevat naast emotivistische argumenten, ook morele en vernieuwingsargumenten.

De recensent van 8Weekly Webmagazine is een 'oud-kerkgenoot' van Franca Treur, hij kent de wereld van *Dorsvloer vol confetti* dus van binnenuit. Dit blijkt uit de gehele recensie, maar voornamelijk uit het eerste gedeelte. Hierin schrijft hij over zijn jeugd in een gereformeerd gezin. Hij gebruikt hiervoor de 'ik-vorm': 'Jarenlang verwachtte ik met een sluimerende vrees het einde der tijden – en daarmee mijn stellige verdoemenis.' Dit citaat gaat over de Apocalyps, waarover Katelijne en 'de' oma een gesprek voeren. De recensent herkent zich in de angst van Katelijne en hij gebruikt emotivistische argumenten om die te beschrijven.

Morele argumenten

Dorsvloer vol confetti thematiseert het protestantisme. Dit gegeven komt terug in de recensies. Zo wordt in het Nederlands Dagblad de weergave van het christelijke geloof geanalyseerd: 'Zoals Treur zelf niet verbitterd klinkt, zo is haar boek ook mild.' Dit citaat bevat twee typen argumentatie, namelijk realistisch en moreel. De recensent benadrukt de kracht van de verbeelding, dit thema komt verschillende keren terug in *Dorsvloer vol confetti*. Bijvoorbeeld als Katelijne 'de' oma een 'verbale improvisatie' ten beste geeft over een 'mystieke ervaring' van 'de' opa. (Nederlands Dagblad) De morele argumenten spelen een rol in het eindoordeel over het boek: '*Dorsvloer vol confetti* is dus geen roman over (...) een liefdeloze religie. Het is een met distantie en liefde geschreven verhaal. (...) Het is onmiskenbaar ook een roman waarin het christelijk geloof ingeruild wordt voor een verhaal waarin niets voor altijd vastligt.' (Nederlands Dagblad) Het is interessant dat in deze typering het 'geloof' tegenover een 'verhaal' wordt gesteld. Dit wijst op de exclusiviteit van het christelijk geloof ten opzichte van andere verhalen. In de recensies in de seculiere media wordt het christendom soms neergezet als een verhaal, dit blijkt bijvoorbeeld uit de recensietitel van De Groene Amsterdammer: 'De bijbel is ook maar een boek'.

De recensent van het Reformatorisch Dagblad benadrukt de morele argumenten, maar liefst de helft van de recensie is hieraan gewijd. De morele argumenten gaan voornamelijk over de 'buitenkant van de refocultuur', zoals beschreven in *Dorsvloer vol confetti*. De recensent richt zich een aantal keren rechtstreeks tot de lezer: 'De kern van je probleem zit namelijk niet in het boek, maar in jezelf als lezer. Je wordt geschokt door iets waar je bang voor bent: omdat je het herkent maar niet zien wilt.' Er wordt gewezen op de 'spiegelfunctie' die het boek kan hebben voor reformatorische lezers, de recensie sluit daarom af met een aantal morele vragen: 'Of bestaat je houvast, net als voor Katelijne, alleen uit verhalen en tradities om de angst te bezweren?' (Reformatorisch Dagblad)

'Het is goed te beseffen dat de hoofdpersoon uit het boek niet een-op-een met de schrijfster mag worden geïdentificeerd. (...) Tegelijk klinkt heel zacht op de achtergrond de visie van de schrijfster op kerk en geloof door.' De recensent van de Daniël beseft dat er onderscheid gemaakt moet worden tussen de auteur en haar werk, maar toch wordt dit niet volledig losgekoppeld. Franca Treur kijkt immers door een 'bril-zonder-Bijbel' naar de 'reformatorische cultuur'. Het boek is daardoor een spiegel voor de 'gereformeerde gezindte van vandaag'. (Daniël)

'*Dorsvloer vol confetti* krijgt – terecht – veel aandacht. Dit is geen afrekening, maar een liefdevolle bespiegeling.' Dit citaat is afkomstig uit de recensie in CV·Koers, het is opvallend dat hierin de morele argumentatie nauwelijks voorkomt. De verhaalwereld wordt met afstand beschreven en roept geen herkenning op: 'Dat spiegelt de sfeer van deze wereld: veranderingen zijn niet gewenst.' Door de wereld van Katelijne en haar familie te beschrijven als 'deze wereld' distantieert de recensent zich ervan.

Ook in de recensies in de seculiere media zijn morele argumenten te vinden, deze zijn echter van een andere orde dan die in de christelijke media. Een voorbeeld is te vinden in de recensie in

het NRC Handelsblad: ‘Als het niet zo blasfemisch klonk, zou je zeggen dat Gods zegen erop rust.’ Het is interessant dat deze recensent schrijft over godslastering, blijkbaar voelt ze aan dat het ongepast is om te spreken over Gods zegen in relatie tot een boek als *Dorsvloer vol confetti*. De recensent van 8Weekly Webmagazine beschrijft zijn gereformeerde opvoeding in negatieve bewoordingen. Een aantal voorbeelden zijn: ‘grimmige geloofsdoctrines’, ‘vanaf de kansel uitgedeelde zweepslagen’, ‘religieuze verminking’ en ‘uiterst sombere gedachtewereld’. Geloof is volgens hem bedoeld om ‘troost te bieden met verzinsels’.

Structurele argumenten

Dorsvloer vol confetti heeft geen ‘duidelijke verhaallijn’, het is een ‘reeks scènes uit de jaren ’80 en ’90 van de vorige eeuw’. (Nederlands Dagblad) Toch doet deze constatering geen afbreuk aan het verhaal, want ‘Franca Treur heeft de juiste toon getroffen’. Het Reformatorisch Dagblad beschrijft de verhaallijn als volgt: ‘Als verhaal heeft *Dorsvloer vol confetti* niet zo veel om het lijf: er is geen sprake van spannende avonturen, grote drama’s of schokkende ontwikkelingen.’ De recensenten van de CV·Koers en 8Weekly Webmagazine onderschrijven deze opvatting: ‘*Dorsvloer vol confetti* kenmerkt zich niet door een overheersende verhaallijn. Het kabbelt voort, maar blijft onderhoudend’ (CV·Koers) en ‘De roman is vooral een verzameling anekdotes, gelardeerd met Zeeuws-gereformeerde folklore.’ (8Weekly Webmagazine) Ook de recensent van de Daniël heeft oog voor de structurele aspecten van het boek: ‘*Dorsvloer vol confetti* is een mooi geschreven boek’ en ‘Het boek is geschreven met vaart, met gevoel voor humor ook.’ Het ‘geschreven met vaart’ vormt een tegenstelling met het ‘voortkabbelen’ in de recensie van de CV·Koers.

Recensenten besteden vaak aandacht aan het taalgebruik, De Volkskrant bijvoorbeeld noemt de taal van de boeren een ‘verhalende rijkdom’. Ook in Trouw komt dit aspect aan bod: ‘De taal van de dominees en duistere dogma’s botst met de taal van de gesprekken aan tafel.’ De recensent van Trouw besteedt ook aandacht aan de titel van *Dorsvloer vol confetti*: ‘De wereld, zo leert Katelijne van haar oma, is een dorsvloer waarop God uitverkorenen en verworpenen scheidt.’ Er is in het werk sprake van een letterlijke en een geestelijke dorsvloer, de titel *Dorsvloer vol confetti* krijgt daardoor een tweeledige betekenis.

De kracht van verhalen is een belangrijk thema in *Dorsvloer vol confetti*. Dit blijft niet onopgemerkt in de recensies. Het feit dat Katelijne zelf verhalen verzint laat zien dat ze ‘verder kan kijken dan dat ene verhaal dat in de bijbel staat’. (De Groene Amsterdammer) Katelijne heeft ‘niets in te brengen’, daarom verzint ze zelf sterke verhalen en wordt ‘gevoed’ door de ‘Bijbelverhalen’, ‘boeken’ en de ‘verhalen van boeren’. (De Volkskrant)

‘Treur beschrijft liefdevol het leven van de familie Minderhoud, hoewel zij daarin wel enige afstand bewaart (‘de’ vader, ‘de’ moeder en ‘de’ oma).’ (Recensieweb) De recensent merkt op dat deze afstand terug te zien is in de ‘uitzonderingspositie van de hoofdpersoon, Katelijne, binnen het gezin’. Dit is een boeiend inzicht dat in de andere recensies niet aan de orde komt. De ‘worsteling’ van Katelijne met het geloof is vaak ‘impliciet, onuitgesproken aanwezig’. Volgens de recensent van Recensieweb is dat ‘tegelijk de kracht én de zwakte van *Dorsvloer vol confetti*: enerzijds laat Treur zien dat je kunt twijfelen aan de doctrine waarmee je bent grootgebracht, zonder de liefde voor en affiniteit met je gemeenschap en familie te verliezen, anderzijds scheidt die nuance ook een afstand tussen Katelijne en de lezer.’

Dorsvloer vol confetti wordt op verschillende manieren getypeerd in de recensies. NRC Handelsblad typeert het boek als een ‘montere streekroman’ en een ‘boerderijsoap’. De Volkskrant noemt het een ‘gave’ en ‘betoverende’ roman. De recensent van De Groene Amsterdammer omschrijft het werk als volgt: ‘Ondanks het repeterende karakter is *Dorsvloer vol confetti* een geslaagde coming of age-roman.’ Deze typering toont aan dat de ontwikkeling van Katelijne, volgens deze recensent, het belangrijkste thema is van de roman.

Intentionele argumenten

Dit type argumentatie is controversieel, de auteursintentie is immers nooit te achterhalen. In slechts één van de geanalyseerde recensies komt de intentionele argumentatie aan de orde, namelijk in de recensie van Trouw: ‘Treur wil iets anders, is op een omwenteling uit: stuivende vreugde op het erf van de verdoemenis.’ De intentie van Franca Treur is, volgens de recensent, het bewerkstelligen van om een ‘omwenteling’.

Vernieuwingsargumenten

‘Een schrijver die terugkijkt op een streng religieuze jeugd – het is al vaak vertoond in de Nederlandse letteren.’ (De Volkskrant) Treur wordt in verschillende recensies geplaatst in de traditie van Siebelink en ’t Hart: ‘*Dorsvloer vol confetti* heeft niet de zuigkracht van een Siebelinkmoeras en mist de woede van ’t Hart. Treur wil iets anders, is op een omwenteling uit: stuivende vreugde op het erf van de verdoemenis.’ (Trouw) Maarten ’t Hart beschrijft, net als Franca Treur, de ‘beknellende regels van een gereformeerde geloofsgemeenschap’. (De Groene Amsterdammer) Niet alleen qua thematiek, maar ook qua schrijfstijl zijn er overeenkomsten tussen het werk van Treur en ’t Hart: ‘Net als Maarten ’t Hart neemt Treur graag haar toevlucht tot vaste uitdrukkingen.’ (NRC Handelsblad) Maar er is wel een belangrijk verschil: Treur schrijft geen ‘antigodsdienstbetoog’, maar juist een ‘opvallend tedere roman’.

Franca Treur is als schrijfster ‘oer-Hollands, autobiografisch en kampend met een orthodoxe jeugd.’ (De Volkskrant) De vergelijking met het werk van collega’s als ’t Hart en Siebelink ligt dan ook voor de hand, maar het werk van Treur is ‘lichter en minder teatraal’. (De Volkskrant) In de recensie in Elsevier komt de kwalificatie van *Dorsvloer vol confetti* als ‘licht en hoopvol’ terug, in tegenstelling tot bijvoorbeeld *Knielen op een bed violen*.

Hoofdstuk 4: Overeenkomsten en verschillen in de recensies

In dit hoofdstuk wordt de balans opgemaakt: welke overeenkomsten en verschillen komen in de recensies naar voren en hoe zijn deze te verhelderen? De vergelijking is gericht op de gebruikte argumentatie in de recensies. De verschillende soorten argumentatie worden puntsgewijs behandeld.

Realistische argumenten

Realistische argumenten komen in alle recensies voor, zowel in de christelijke als in de seculiere recensies. De mate waarin gerefereerd wordt aan de werkelijkheid verschilt sterk per recensie. In de christelijke recensies wordt vaak gewezen op Franca Treurs kerkelijke afkomst, de Gereformeerde Gemeenten, en haar afscheid van het christelijk geloof. Het is opvallend dat er in een aantal christelijke recensies geen scheiding wordt gemaakt tussen de auteur en haar werk (Trouw, Daniël en De Waarheidsvriend). Andere recensenten geven zelf aan dat het ‘moeilijk is om geen verbanden te leggen met de historische werkelijkheid’, zoals in de recensie in het Reformatorisch Dagblad staat.

Enkele seculiere recensies benadrukken expliciet de scheiding tussen de auteur en haar werk: ‘Iedere overeenkomst met de werkelijkheid berust op toeval’ (NRC Handelsblad) en ‘Het is raden hoe autobiografisch de roman is.’ (De Groene Amsterdammer) De recensie van Recensieweb is de enige recensie waarin het realistische argument slechts voorkomt in één zin: ‘Maar anders dan misschien van een jonge, ‘afvallige’ vrouw uit een dergelijk milieu te verwachten valt, trekt Treur in *Dorsvloer vol confetti* niet ten strijde tegen het geloof of de religieuze gemeenschap en spot ze er ook niet mee.’

Franca Treur trekt zelf een duidelijke scheidslijn tussen werkelijkheid en fictie en geeft dit ook aan in haar boek: ‘Dit is een werk van fictie. Iedere gelijkenis met werkelijk bestaande personen berust op toeval.’³¹

Emotivistische argumenten

Dit type argumentatie is in slechts twee van de twaalf recensies terug te vinden, emotivistische argumenten worden dus weinig gebruikt. In de recensie in De Waarheidsvriend beschrijft de recensent welke gevoelens hij had, zoals ‘ik voel vertedering’, tijdens het lezen van de roman. Ook in de recensie van 8Weekly Webmagazine verwoordt de recensent de emoties die hij ervoer tijdens het lezen van *Dorsvloer vol confetti*.

Morele argumenten

Morele argumenten zijn terug te vinden in de christelijke recensies. *Dorsvloer vol confetti* houdt christenen een spiegel voor, volgens de recensies in het Reformatorisch Dagblad, Daniël en De Waarheidsvriend. In de recensies van het Nederlands Dagblad, Trouw en CV·Koers zijn de morele argumenten niet of nauwelijks aanwezig. Het is interessant om te zien dat ook in de seculiere recensies morele argumenten gebruikt worden, al hebben deze een andere lading dan die in de christelijke media. Argumenten tegen het (gereformeerde) christendom komen voor in verschillende recensies, een aantal voorbeelden zijn: ‘Het is kennelijk heerlijk griezelen, bij een besloten, sektarische geloofsgemeenschap’ (Elsevier), ‘Het gareel waarin gelovigen elkaar vastleggen’ (De Groene Amsterdammer) en ‘Overal ligt de duivel op de loer, en de hemel is zo goed als onbereikbaar’ (8Weekly Webmagazine).

---

³¹ Dit citaat is afkomstig van de titelpagina van *Dorsvloer vol confetti*.

Structurele argumenten

Zowel in de christelijke als in de seculiere recensies komen veel structurele argumenten aan de orde. Verschillende recensenten geven aan dat *Dorsvloer vol confetti* geen duidelijke verhaallijn bevat, het is een ‘reeks scènes’ (Nederlands Dagblad), een ‘portret’ (Reformatorisch Dagblad), een ‘aquarel van het gereformeerde boerenleven’ (8Weekly Webmagazine) en een ‘verzameling scènes’ (NRC Handelsblad). *Dorsvloer vol confetti* ‘kenmerkt zich niet door een overheersende verhaallijn’ (CV·Koers), maar door een ‘repetierend karakter’ (De Groene Amsterdammer).

Een aspect dat voornamelijk in de seculiere recensies terugkomt is het taalgebruik; zowel het gebruik van de ‘tale Kanaäns’ als het Zeeuwse dialect wordt uitgebreid geanalyseerd. ‘De taal van de boeren is van een verhalende rijkdom’ (de Volkskrant), ‘Treur neemt graag haar toevlucht tot vaste uitdrukkingen’ (NRC Handelsblad), ‘Haar boek lijkt deels geschreven als huldebetoon aan het Zeeuws’ (CV·Koers) en ‘Op een verdeckte manier gaat *Dorsvloer vol confetti* over de kracht van taal’ (De Groene Amsterdammer). Het valt op dat er in de recensies in het Reformatorisch Dagblad, Daniël en De Waarheidsvriend totaal geen aandacht wordt besteed aan het bijzondere taalgebruik. In deze recensies is de morele argumentatie het belangrijkste, het taalgebruik en taalspel is daardoor naar de achtergrond verdwenen.

De personages in *Dorsvloer vol confetti* worden consequent aangeduid met ‘de’ vader, ‘de’ oma, enzovoorts. Dit gegeven is ook de recensenten niet ontgaan. Het maakt Katelijne tot een ‘buitenstaander’ (de Volkskrant) en het creëert een bepaalde afstand tussen Katelijne en haar familie (Recensieweb). Katelijne fantaseert erop los en schrijft verhalen om aan de realiteit te ontsnappen. De kracht van verhalen is mede daardoor een belangrijk thema in de roman. Ook dit aspect komt in meerdere recensies, zowel seculier als christelijk, terug. Bijvoorbeeld in het Nederlands Dagblad: ‘Het is onmiskenbaar ook een roman waarin het christelijk geloof ingeruild wordt voor een verhaal waarin niets voor altijd vastligt.’

Intentionele argumenten

De auteursintentie komt slechts in één recensie aan bod. In de andere onderzochte recensies zijn geen intentionele argumenten te vinden. Een mogelijke duiding daarvan wordt gegeven bij de uitleg van de intentionele argumenten in *Tekst en lezer*: ‘Deze argumentatie is zeer omstreden: immers hoe kent men die bedoelingen nauwkeurig genoeg, en waren zij het wel waard om adequaat gerealiseerd te worden?’ (Mooij, p. 257)

Vernieuwingsargumenten

De vergelijking met andere auteurs komt veelvuldig voor: de vergelijking met Jan Siebelink wordt acht keer gemaakt, die met Maarten ’t Hart komt zelfs in alle recensies aan bod. Deze vergelijking hangt waarschijnlijk samen met de aankondiging van uitgeverij Prometheus: ‘Door uitgeverij Prometheus werd de debuutroman van Franca Treur aangekondigd als ‘een sensitieve Bildungsroman in de traditie van Maarten ’t Hart en Jan Siebelink.’’ (Nederlands Dagblad)

Er zijn echter wel verschillen aan te wijzen tussen de vernieuwingsargumenten uit de christelijke en seculiere recensies. ‘Het is een roman (...) zonder de miskleunen die in het werk van Jan Siebelink zo hinderen en zonder de hatelijke spot die het werk van Maarten ’t Hart ontsieren.’ (Nederlands Dagblad) Het werk van Siebelink en ’t Hart wordt hier in negatieve termen beschreven, evenals in andere recensies uit christelijke media: ‘*Dorsvloer vol confetti* heeft niet de zuigkracht van een Siebelinkmoeras en mist de woede van ’t Hart’ (Trouw) en De Waarheidsvriend wijst op ‘de spot van Maarten ’t Hart en de worstelingen van Jan Siebelink inclusief alle karikaturen.’ De vernieuwingsargumenten uit seculiere media vergelijken andere aspecten, bijvoorbeeld het taalgebruik: ‘Net als Maarten ’t Hart neemt Treur graag haar toevlucht tot vaste uitdrukkingen.’ (NRC Handelsblad) Ook de receptie van de drie auteurs wordt vergeleken, hierover staat in de recensie in Elsevier: ‘De kritiek is bescheiden in vergelijking met

wat Siebelink en 't Hart hebben moeten doorstaan.' Een ander aspect van vergelijking is de thematiek van de auteurs: 'Hun dagelijks leven en denken worden sterk beheerst door het geloof, waardoor deze debuutroman van Franca Treur doet denken aan de boeken van Jan Siebelink en Maarten 't Hart.' (Recensieweb) Een laatste punt van vergelijking is het karakter van de hoofdpersonages: 'Ze (*Katelijne, AdB*) is niet zo'n vroegwijze betweter als de jeugdige hoofdpersoon bij Maarten 't Hart, die vermoedelijk als zuigeling in zijn wiegje al vileine bijbelkritiek uitbroedde.' (8Weekly Webmagazine)

Alle recensenten zijn het erover eens dat het werk van Franca Treur verschilt van het werk van Siebelink en 't Hart. Hiervoor worden verschillende redenen gegeven:

'Franca Treur hoort bij een volgende generatie auteurs die met mildheid naar de eigen bevindelijke achtergrond kijken wil.' (Reformatorisch Dagblad)

'Treur wil iets anders, is op een omwenteling uit: stuivende vreugde op het erf van de verdoemenis.' (Trouw)

'Jij spot niet, zei Maarten 't Hart tegen Franca Treur. Maar verlangen om nog eens echt met dit geloof aan de slag te gaan is er bij jou ook niet, zei Jan Siebelink.' (De Waarheidsvriend)

'Het resultaat is een gave roman die lichter en minder teatraal is dan het werk van collega's als 't Hart en Siebelink.' (de Volkskrant)

'Waar Siebelinks *Knielen op een bed violen* lood- en loodzwaar is, is Treur licht en hoopvol. En anders dan 't Hart rekent ze met niemand hard af, puberaal verzet ontbreekt volledig.' (Elsevier)

Hoofdstuk 5: Interpretaties van de populariteit van *Dorsvloer vol confetti*

De populariteit van romans als *Dorsvloer vol confetti* kan op verschillende manieren verhelderd worden. Een aantal van deze interpretaties zijn al beschreven in de analyse van de recensies. EO-presentator Andries Knevel wijst op de ‘omgekeerde legitimatie achteraf: veel christenen zijn van het geloof afgestapt, maar zoeken nog de reden om hun afvalligheid te rechtvaardigen en kopen dus dat boek.’ (Elsevier) De recensent van De Groene Amsterdammer vraagt aandacht voor de hernieuwde belangstelling voor religie: ‘Nadat in de kunst eindeloos onderzoek is gedaan naar de beweegredenen van de exotische godsdienstfanatici die de 21^e eeuw in 2001 wakker schreeuwden, zoeken we nu de religieuze uitwassen in onze eigen cultuur.’

Ook in de christelijke media wordt naar een verklaring voor het succes van het christendom in de Nederlandse literatuur gezocht. Een recent artikel in het Reformatorisch Dagblad zoekt de verklaring in het ‘levensgevoel van de samenleving’³², het gaat om ‘je kansen grijpen, je hart volgen en jezelf zijn’. ‘Daarom is het ook geen wonder dat we in Nederland het meest houden van boeken waarin de hoofdpersoon zich ontworstelt aan zijn achtergrond, onafhankelijk zichzelf durft te zijn en zijn eigen weg durft te gaan’. *Dorsvloer vol confetti* wordt hierbij als voorbeeld genoemd. Het voorgaande verheldert volgens Enny de Bruijn ook de ‘immense populariteit van al die romans waarin ex-gereformeerden en ex-rooms-katholieken zich rekenschap geven van hun gelovige verleden’. Het succes van deze boeken hangt ook samen met de identificatie van de lezer met de hoofdpersoon: ‘Een held die zich vrijvecht van alle kluisters, hetzij met harde hand, hetzij zachtjes en bijna onopgemerkt.’ Katelijne behoort bij de laatste categorie, haar verzet tegen de religieuze gemeenschap is ‘zachtjes en bijna onopgemerkt’.

Het is interessant dat Franca Treur zelf ook wijst op het ‘universele thema’ van het behoren bij een bepaalde gemeenschap of het gevoel een buitenstaander te zijn. In een interview merkt ze hierover op: ‘Het gaat er maar net om dat je als individu vragen durft te stellen en niet als vanzelfsprekend meegaat in de ideologie van de groep waarin je bent opgegroeid. (...) Ik hoop dat de lezer sympathiseert met Katelijne en een eenling wordt.’³³ Deze thematiek is volgens haar belangrijk in de gereformeerde gezindte: ‘De gereformeerde wereld heeft het principe dat je een binnenste en een buitenste kring hebt. Tot de buitenste kring behoort je vanzelf als je geboren bent op het erf van het verbond. Maar voor je tot de binnenste kring hoort, moet er wel heel wat gebeuren.’

In een hoofdredactioneel commentaar van het Nederlands Dagblad over Franca Treur verwijst de auteur naar de verklaring van Andries Knevel van de ‘omgekeerde legitimatie achteraf’. Dit ziet hij als een mogelijke interpretatie, maar ‘het omgekeerde kan evenzeer het geval zijn: dan zijn de kopers christenen die zijn gaan twijfelen over de juistheid van hun geloofskeuze en die dáárin bevestiging zoeken.’³⁴

Het volgende citaat laat het verschil zien tussen de beoordeling van de seculiere en de christelijke media: ‘Seculiere media beoordeelden vooral het literaire gehalte en gaven de jonge schrijfster een vette voldoende. Christelijke organen gingen met name in op de vraag hoe Franca omgaat met het reformatorisch milieu waarin ze zelf is geboren en getogen.’³⁵ Het artikel *Franca Treur cultiveert twijfel* gaat verder in op de scheiding tussen de auteur en haar werk, de realistische argumentatie: ‘Sommige recensenten veronderstelden dat Franca is opgegroeid in een milieu van vorm zonder inhoud; veel regels en weinig geloof. Anderen meenden de roman te moeten interpreteren als een kritiek op het leven in de reformatorische zuil.’ Deze aannames zijn door

³² E. de Bruijn, *De knellende banden van het groepsdenken*. Reformatorisch Dagblad: 14 juni 2011.

³³ K. Guijt en B. den Otter, ‘God was geen onbekende voor mij’: in gesprek met Franca Treur over God, geloof en literatuur. Wapenveld: februari 2010.

³⁴ P. Bergwerff, *Commentaar: Treur*. Nederlands Dagblad: 11 februari 2010.

³⁵ W.B. Kranendonk, *Franca Treur cultiveert twijfel*. Reformatorisch Dagblad: 5 maart 2010.

Franca Treur echter ontkend en tegengesproken, zo zegt ze in een interview: ‘Aan mijn geloofsopvoeding mankeerde niets.’³⁶

Een aantal recensies in de seculiere media besteden aandacht aan de ontvangst van *Dorsvloer vol confetti* in reformatorische kringen, zoals in de recensie van 8Weekly Webmagazine: *Dorsvloer vol confetti* is ‘ontvangen met verrassend veel welwillende belangstelling’. De verklaring hiervoor luidt: ‘Dat is te danken aan de milde en vergevingsgezinde toon van haar boek. Franca Treur stelt geen lastige vragen over de mogelijke emotionele gevolgen van het opgroeien naar de Letter.’ Dit beeld wordt gedeeltelijk bevestigd door de recensies in de christelijke media, waarin veelal positief geschreven wordt over *Dorsvloer vol confetti*. In de recensie in Elsevier wordt echter het tegenovergestelde beweerd: ‘De bevindelijk gereformeerden in Zeeland zijn niet bepaald opgetogen over Treurs roman – voor zover ze het boek al hebben gelezen natuurlijk; de Statenbijbel doet het daar nog altijd beter dan fictie.’ Volgens de recensent is de ‘stevigste beschuldiging’ die geuit wordt dat Treur ‘de tale Kanaäns’ misbruikt, een taal die ‘gereserveerd is voor het bespreken van diep-religieuze zaken’. Deze beschuldiging komt echter niet voor in de recensies in de christelijke media die geanalyseerd zijn in deze scriptie.

In de bovenstaande alinea’s zijn een aantal redenen genoemd voor het succes van *Dorsvloer vol confetti*. Franca Treur interpreteert de populariteit van haar debuut zelf als volgt: ‘De stijl zou de reden voor de grote belangstelling voor *Dorsvloer vol confetti* moeten zijn. Of de thematiek van het leven op de grens. Niet het vermeende afscheid van het christelijk geloof. Daar gaat de roman niet over.’ (Wapenveld) Mijn interpretatie van het thema ‘leven op de grens’ is de grens tussen de kindertijd en de volwassenwording van Katelijne. Dit heeft ook gevolgen voor haar geloofsbeleving: haar ‘kinderlijke’ geloof verandert en ze gaat zelf nadenken over de traditie en de religie waarmee ze opgevoed is.

---

³⁶ Interview in het Reformatorisch Dagblad: 4 maart 2010. Geciteerd in *Franca Treur cultiveert twijfel*.

Conclusie

De hoofdvraag van deze scriptie is: Welke argumenten worden in de christelijke en seculiere recensies van de roman *Dorsvloer vol confetti* gebruikt? Deze conclusie geeft een samenvattend antwoord hierop. In de inleiding van deze scriptie schreef ik het volgende: ‘Mijn verwachting is dat de christelijke recensies voornamelijk gericht zullen zijn op het geloof en de geloofsbeleving, terwijl de seculiere recensies waarschijnlijk meer gericht zullen zijn op de literaire waarde van *Dorsvloer vol confetti*.’ Uit de analyse en de vergelijking van de recensies in hoofdstuk drie en vier blijkt dat deze interpretatie grotendeels juist is. Door het indelen van de recensies in zes typen van argumentatie zijn een aantal opmerkelijke verschillen en overeenkomsten tussen de christelijke en de seculiere recensies aan het licht gekomen.

De realistische argumentatie is voornamelijk terug te vinden in de recensies uit de christelijke media. Er wordt vaak gewezen op de kerkelijke afkomst van Franca Treur, haar afscheid van het geloof, enzovoorts. Er is vaak geen duidelijke scheiding tussen de auteur en haar werk aangebracht. In de recensies in NRC Handelsblad en De Groene Amsterdammer wordt de relatie met de werkelijkheid expliciet ontkend.

In de recensies in het Reformatorisch Dagblad, Daniël en De Waarheidsvriend staan de morele argumenten centraal. Deze zijn gericht op de spiegel functie van *Dorsvloer vol confetti*. Ook in de recensies in Elsevier, De Groene Amsterdammer en 8Weekly Webmagazine komen morele argumenten voor, deze zijn echter negatief ten opzichte van het christendom.

Op het gebied van de structurele argumentatie is er een duidelijke overeenkomst aan te wijzen tussen de christelijke en seculiere recensies: de recensenten zijn het erover eens dat *Dorsvloer vol confetti* geen duidelijke verhaallijn bevat. Het valt op dat er in de seculiere recensies meer aandacht wordt besteed aan het taalgebruik dan in de christelijke recensies. De kracht van verhalen is een ander belangrijk thema dat terugkomt in zowel christelijke als seculiere recensies.

Emotivistische argumenten komen in twee recensies voor, namelijk in De Waarheidsvriend en 8Weekly Webmagazine. De intentionele argumentatie komt alleen aan bod in de recensie van Trouw, in de andere recensies wordt de auteursintentie niet beschreven. De scheiding tussen de auteur en haar werk wordt niet altijd duidelijk gemaakt, maar de auteursintentie blijkt een achterhaald concept te zijn. Dit geldt voor de recensies in christelijke en seculiere media.

Op het gebied van de vernieuwingsargumenten is het opvallend dat alle onderzochte recensies een vergelijking maken met het werk van Maarten 't Hart. In acht van de twaalf recensies wordt de vergelijking met het werk van Jan Siebelink gemaakt. In elke recensie wordt echter ook aangegeven dat er verschillen zijn tussen het werk van Treur en dat van het 't Hart en Siebelink. Hiervoor zijn verschillende redenen te geven, deze zijn genoemd in het laatste gedeelte van hoofdstuk vier.

Volgens T.S. Eliot heeft de religieuze overtuiging van een lezer altijd invloed op de beoordeling van een literair werk. Dit aspect van de literatuurvisie van Eliot, zoals uiteengezet in paragraaf 1.1, is terug te vinden in een aantal recensies in de christelijke media, voornamelijk in het Reformatorisch Dagblad, Daniël en De Waarheidsvriend.

Voor het succes van de roman *Dorsvloer vol confetti* geven christelijke en seculiere recensenten uiteenlopende interpretaties: christelijke recensenten wijzen op de rol van religie en de thematiek van de roman, terwijl seculiere recensenten de literaire kwaliteit van *Dorsvloer vol confetti* benadrukken.

Bibliografie

Primaire literatuur:

- Bergwerff, Peter. *Commentaar: Treur*. Nederlands Dagblad: 11 februari 2010.
- Brugman, Lotte. *Wie nat wil worden, moet in de regen lopen*. Recensieweb: 12 januari 2010.
- Bruijn, Enny de. *Leven van genade*. Reformatorisch Dagblad: 5 maart 2008.
- Bruijn, Enny de. *Opgroeien in bevindelijk gereformeerde kring*. Reformatorisch Dagblad: 4 november 2009.
- Bruijn, Enny de. *De knellende banden van het groepsdenken*. Reformatorisch Dagblad: 14 juni 2011.
- Dekker, Wim. *Geloof als folklore*. De Waarheidsvriend: 21 januari 2010.
- Eliot, Thomas S. *Religion and Literature in Selected Essays by T.S. Eliot*. Londen: 1963.
- Fahner, Nels. *Wat zul je zijn, m'n kind, kaf of koren?* Trouw: 21 november 2009.
- Frel, Eric de. *Opgroeien naar de Letter*. 8Weekly Webmagazine: 16 maart 2010.
- Guijt, Kees en Bart den Otter. *'God was geen onbekende voor mij': in gesprek met Franca Treur over God, geloof en literatuur*. Wapenveld: februari 2010.
- Heijmerikx, Ellen. *Blinde wereld*. Amsterdam: 2009.
- Kranendonk, W.B. *Franca Treur cultiveert twijfel*. Reformatorisch Dagblad: 5 maart 2010.
- Leeuwen, Sandor van. *Een christelijk museumstuk*. Daniël: 4 februari 2010.
- Ligtenberg, Rudy. *Altijd een buitenstaander*. Reformatorisch Dagblad: 4 november 2009.
- Luis, Janet. *Schipperen tussen God en liefhebberij*. NRC Handelsblad: 25 oktober 2009.
- McGrath, Alister E. *Christian Literature: an Anthology*. Oxford: 2001.
- Mooij, Jan J.A. *Tekst en lezer*. Amsterdam: 1979.
- Reus, Tjerk de. *Treur neemt afstand*, CV•Koers: februari 2010.
- Serdijn, Daniëlle. *Niets in te brengen*. De Volkskrant: 16 november 2009.
- Start, Irene. *Hoedjes van vilt*. Elsevier: 20 februari 2010.
- Treur, Franca. *Dorsvloer vol confetti*. Amsterdam: 2009.
- Vries, Joost de. *De bijbel is ook een boek*. De Groene Amsterdammer: 2 december 2009.
- Wege, Gert van de. *De Saambinder tot confetti gestanst*. Nederlands Dagblad: 27 november 2009.

Secundaire literatuur:

- Buurman, Paul. *Duitse literatuur in de Nederlandse dagbladpers 1930-1955: Een historisch-documentair receptie-onderzoek*. Amsterdam: 1996.
- Dijkstra, Frank en Hans Ester (red.). *Beleven en verbeelden: het spanningsveld van literatuur en geloof*. Zoetermeer: 2006.
- Gier, J. de. *Provocatie en inspiratie: de plaats van God en de Bijbel in de naoorlogse literatuur*. Heerenveen: 2010.
- Siebelink, Jan. *Knielen op een bed violen*. Amsterdam: 2005.

Webliografie

- <<http://www.twentuitdekunst.nl/boeken/na-twee-jaar-prut>>, geraadpleegd op 8 juni 2011.
- <<http://cvkoers.nl/home/wie-zijn-wij/over-cvmkoers.html>>, geraadpleegd op 8 juni 2011.
- <<http://www.nd.nl/pagina/beginselverklaring>>, geraadpleegd op 9 juni 2011.
- <<http://www.recensieweb.nl/overons>>, geraadpleegd op 15 juni 2011.
- <<http://8weekly.nl/vacatures.html>>, geraadpleegd op 15 juni 2011.
- <http://nl.wikipedia.org/wiki/De_Volkskrant>, geraadpleegd op 15 juni 2011.
- <<http://francatreur.nl/>>, geraadpleegd op 20 juni 2011.
- <http://nl.wikipedia.org/wiki/Trouw_%28krant%29>, geraadpleegd op 20 juni 2011.

Bijlagen

Recensies in christelijke media:

- 1: *De Saambinder tot confetti gestanst* p. 20
- 2: *Opgroeien in bevindelijk gereformeerde kring* p. 21
- 3: *Wat zul je zijn, m'n kind, kaf of koren?* p. 23
- 4: *Treur neemt afstand* p. 24
- 5: *Een christelijk museumstuk* p. 25
- 6: *Geloof als folklore* p. 26

Recensies in seculiere media:

- 1: *Schipperen tussen God en liefhebbij* p. 27
- 2: *Niets in te brengen* p. 28
- 3: *Hoedjes van vilt* p. 29
- 4: *De bijbel is ook een boek* p. 30
- 5: *Wie nat wil worden, moet in de regen lopen* p. 31
- 6: *Opgroeien naar de Letter* p. 32

I: De Saambinder tot confetti gestanst

Nederlands Dagblad: Gert van de Wege

Dorsvloer vol confetti
Franca Treur. Uitg. Prometheus,
Amsterdam 2009. 220 blz. €
17,95

DOOR GERT VAN DE WEGE

Door uitgeverij Prometheus werd de debuutroman van Franca Treur aangekondigd als „een sensitieve Bildungsroman in de traditie van Maarten 't Hart en Jan Siebelink“. De schrijfster, geboren in 1979, groeide op als boerendochter op het Walcherse platteland. Haar boek zou de lof van het plattelandleven zingen en „op schrijnende wijze de strijd van ieder mens om een eigen leven“ beschrijven.

Met het noemen van 't Hart en Siebelink was de toon gezet, zeker toen duidelijk werd dat Treur afkomstig is uit de Gereformeerde Gemeenten. Zou ook zij een verhaal vertellen over tirannieke vaders, onbarmhartige ouderlingen en een religie die alle natuurlijke liefde verstikt? Zou het weer een boek zijn waarin de auteur een karikatuur maakt van de eigen biografie? *NRC Handelsblad* plaatste op de achterpagina voorpublicaties van de roman. Toen *Dorsvloer vol confetti* eenmaal was verschenen, bleek het boek goed te verkopen. Het is inmiddels enkele malen herdrukt, en voor Treur zijn er lezingen, optredens en interviews. In de interviews heeft ze verteld dat haar roman minder autobiografisch is dan hij lijkt, en verder dat ze tijdens haar studie Nederlands in Leiden op zeker moment besloot om zich niet langer christen te noemen. Ze was toen nog lid van de studentenvereniging CSFR. Van frustratie, verbittering of spot is bij haar weinig te merken.

Dorsvloer vol confetti is een roman over een gezin op een gemengd bedrijf. Katelijne, de hoofdpersoon, wil erbij horen, helpt haar vader met het melken van de koeien en het dorsen van de tarwe, assisteert haar moeder waar ze maar kan. Maar het blijft een mannenwereld; Katelijne is de enige dochter, naast zes broers. Op zondagavond voelt ze de familieband, als „de moeder“ voorleest uit de Kinderbijbel. Ook dan zijn er echter de uiers die wachten. „Koeien gaan voor. Zij zijn eerder geschapen dan degenen die ze moeten melken.“ Zo staat Katelijne er weer buiten.

Reeks scènes

Katelijne zit in de laatste klas van de basisschool. Meester Wisse bereidt zijn kinderen voor op de buitenwereld door een grijsgedraaid bandje met het Horst Wessellied te laten horen, iets van de Beatles, een liedje met een tekst die, omgekeerd afgespeeld, satanische teksten blijkt te bevatten, en relipop – misschien nog wel het gevaarlijkst van al. Na de lagere school op het dorp gaan de kinderen overigens gewoon naar een reformatorische middelbare school, in Middelburg, Krabbendijke of Goes, uitgesproken als 'Hoes'. Een duidelijke verhaallijn heeft de roman niet. *Dorsvloer vol confetti* is een reeks scènes uit de jaren '80 en '90 van de vorige eeuw. Soms vraagt de lezer zich af of hij zich in de eeuw niet vergist, zo besloten leven de Minderhouds en hun burenen, iets buiten het Zeeuwse dorp (het wordt niet met

De Zeeuwse Franca Treur heeft een met distantie en liefde geschreven verhaal geschreven over een boerderij, een gezin en een dorpsgemeenschap waarin een meisje haar eigen weg zoekt.

FOTO GPD/DIEDERIK VAN DER LAAN

name genoemd, maar Meliskerke zal wel model gestaan hebben). Als Katelijne een vwo-advies krijgt, weet ze niet waar de afkorting voor staat: moet ze naar het vbo om met haar handen te gaan werken? We hebben het over de tijd voordat internet gemeengoed was; televisie bezat de familie Minderhoud uiteraard niet. Voor een

meisje als Katelijne zijn er weinig andere vluchtroutes dan boeken en verhalen. Franca Treur heeft de juiste toon getroffen. Haar stijl is laconiek en iets ironisch en doorspekt met Zeeuwse uitdrukkingen, die voor een typerende kernachtigheid zorgen. Haar boek lijkt deels geschreven als huldebetoon aan het Zeeuws. In

welke andere roman worden woorden gebruikt als „een stuijje“ (een poosje) of „leugenen“ (liegen in de minder ernstige betekenis van jokken)? Treur schrijft niet in dialect, maar als ergens het karakter van mensen spreekt in de taal die ze gebruiken, dan in dit boek.

Mild

Zoals Treur zelf niet verbitterd klinkt, zo is haar boek ook mild. De moeder van Katelijne ziet weliswaar niet dat haar dochter schreeuwt om aandacht en geborgenheid. De vader is weliswaar te druk met de boerderij. De broers lopen weliswaar als olifanten door de porseleinkast van haar gevoel. Maar geen van allen roepen ze afkeer op. Ze kunnen zelf ook tegen een stootje. De oma van Katelijne is een 'bekeerde' vrouw, ze gaat aan het Heilig Avondmaal. Terwijl zij bij uitstek kop van Jut voor een gefrustreerde schrijver had kunnen worden, is de oma juist degene bij wie Katelijne zich op haar gemak voelt, ook al wasmet haar keuken „als de gapende mond van iemand die net wakker wordt“ – dankzij de inundatie van 1944 is het altijd vochtig in haar huisje.

Het strenge oordeel van God, die zich voor weinigen genadig betoont, hangt als een zwaard van Damocles boven het leven van deze mensen. Katelijne is bang 'dat het voor haar niet meer kan', oma tobt over de eeuwige bestemming van haar overleden man, die te druk met het aardse was geweest. Als de oma dit met Katelijne bespreekt, gebeurt er iets kenmerkends: Katelijne geeft een verbale improvisatie ten beste over een mystieke ervaring die zij en haar opa gedeeld hebben en laat haar oma geloven dat het met haar man toch goed gekomen is. Op cruciale punten in de roman neemt de verbeelding het voortouw, weg van de als beknelend ervaren realiteit.

Kennis van zaken

In het fraaie, symbolische slot wordt dit thema nog eens krachtig gevisualiseerd. Katelijnes broer moet trouwen, met een meisje van zestien. Het feest, dat op de boerderij plaatsvindt, wordt door Katelijne aangegrepen om een enorme hoeveelheid confetti te produceren. IJverig slaat ze aan het stansen van de *Boerderij* en *De Saambinder*, het kerkblad van de Gereformeerde Gemeenten. Als de confetti eenmaal is uitgestrooid, overigens niet op het moment dat Katelijne het had gepland, staat er: „Een vitrage van uitgesneden klinkers en medeklinkers ontrolde zich in alle mogelijke combinaties, (...) tot een taal waarin slechts het mogelijke besloten lag en niets voor altijd en immer was vastgelegd.“ Helemaal aan het eind blaast de wind de confetti weg. *Dorsvloer vol confetti* is dus geen roman over tirannieke vaders, onbarmhartige ouderlingen en een liefdeloze religie. Het is een met distantie en liefde geschreven verhaal over een boerderij, een gezin, een dorpsgemeenschap waarin een meisje haar eigen weg zoekt. Het is een roman die met kennis van zaken de belevingsrijke geloofscultuur aan het eind van de twintigste eeuw portretteert, zonder de misleunen die in het werk van Jan Siebelink zo hinderen en zonder de hatelijke spot die het werk van Maarten 't Hart ontsiert. Het is onmiskenbaar ook een roman waarin het christelijk geloof ingruïeld wordt voor een verhaal waarin niets voor altijd vastligt.

2: Opgroeien in bevindelijk gereformeerde kring

Reformatorisch Dagblad: Enny de Bruijn

Al voor verschijnen roept haar roman bezorgde én enthousiaste reacties op binnen de gereformeerde gezindte. Is Franca Treur vergelijkbaar met Maarten 't Hart, Robert Haasnoot en al die andere schrijvers die hun zwaargereformeerde jeugd achter zich lieten?

Het is heel moeilijk om onbevangen een boek open te slaan. Om niet te denken aan wat je gehoord hebt over de persoon van de schrijver. Om niet voortdurend een verband te leggen tussen het verhaal en de historische werkelijkheid. En om te blijven beseffen dat romanpersonages alleen zichzelf vertegenwoordigen, en niet meteen een karikatuur hoeven te vormen van een hele groep mensen.

In het geval van "Dorsvloer vol confetti" is de hoofdpersoon een meisje uit een bevindelijk gereformeerd milieu. Maar ze is niet alleen een refomeisje, ze is ook een Zeeuws meisje, ze komt van een boerderij, ze heeft een nogal ontoegankelijke moeder, een bekeerde oma en zes luidruchtige broers, en ze beschikt over een rijke fantasiewereld. Kortom, ze is Katelijne: iemand met een heel eigen karakter en een heel specifieke situatie. Katelijne staat voor zichzelf.

Niettemin roepen haar gedachte- en belevingswereld herkenning op bij lezers die in een vergelijkbaar milieu zijn opgegroeid – in die zin is er wel degelijk sprake van een relatie met de werkelijkheid. De zondagse kerkdiensten, het gewiebel in de bank, de snoepjes, de gesprekken na de preek waar je als kind het liefst onderuit wilt komen, de rokken en broeken, de geboden en verboden, de bedrukte sfeer die om alles heen hangt wat met geloof te maken heeft.

Eenzaam

Als verhaal heeft "Dorsvloer vol confetti" niet zo veel om het lijf: er is geen sprake van spannende avonturen, grote drama's of schokkende ontwikkelingen. Franca Treur heeft in de eerste plaats een portret getekend: het portret van een twaalfjarig meisje tegen de achtergrond van haar milieu, haar familie, haar kerk. Een meisje dat nogal eenzaam is, anders dan haar ouders en haar broers, anders dan de dorpsmeisjes in de klas, en dat daarom haar toevlucht neemt tot verhalen, overal waar de werkelijkheid tekortschiet.

De auteur is goed in het oproepen van sfeer, in het juiste woord op de juiste plaats, in levendige beelden en levensechte karakters. Je ziet ze voor je, de stevige, nuchtere moeder die al haar liefde in de tuin steekt, de bedrukt zuchtende maar toch wel aardige oma, de hardwerkende oudste broer die de trots van de familie is – alleen moest hij 's ochtends wat beter uit z'n bed kunnen komen. In dat opzicht is "Dorsvloer vol confetti" een heel goed geschreven boek, vol trefzekere details.

Franca Treur is geen nieuwe Maarten 't Hart, zeker niet. Ze hoort bij een volgende generatie auteurs die met mildheid naar de eigen bevindelijke achtergrond kijken wil. Maar daar hoort wél de nodige vervreemding bij, een vervreemding die heel subtiel in de formuleringen sluipt.

Neem de passage waarin de ouderling op huisbezoek zegt dat onbekeerden door de ware prediking tot jaloersheid gedreven moeten worden. „Tot jaloersheid, denkt Katelijne. Dan moeten ze niet altijd maar zeggen dat bekeerde mensen bedrukt over de aarde moeten gaan en dat het later in de hemel altijd zondag is.”

Dat is de gedachte van een twaalfjarig meisje, een eerlijke gedachte die ongetwijfeld herkenbaar zal zijn voor veel lezers. Daarbij is overigens niet direct sprake van bewuste spot van de kant van de auteur; ze neemt eerder de bijzondere trekjes en stijlkenmerken van de bevindelijk gereformeerde cultuur op de korrel dan God Zelf, de Bijbel of het geloof. Toch kunnen zulke formuleringen vervreemdend aandoen voor wie gewend is om met schroom over deze dingen te praten.

Buitenkant

Daarbij komt dat Franca Treur de refocultuur beschrijft, maar niet het échte wezen van het geloof. Dat valt van haar ook niet te verwachten: uit haar boek spreekt een levensbeschouwing waarin geloof meer een sociologisch en psychologisch gegeven is dan een echte waarheid. Katelijne maakt bijvoorbeeld haar oma gelukkig met een zelfverzonnen bevindelijk verhaal – het doet er niet toe of het waar is, het heeft effect. Toch verdwijnt daardoor iets wezenlijks: de diepste kern van het christelijke geloof. Dat is het wat dit boek confronterend maakt voor bevindelijk gereformeerde lezers.

Als de buitenkant van de refocultuur doorslaggevend voor je is, kun je het lezen van dit soort boeken als gevaarlijk ervaren – omdat je levensbeschouwing ten diepste geen andere is dan die van de schrijver, terwijl je dat niet wilt weten. De kern van je probleem zit namelijk niet in het boek, maar in jezelf als lezer. Je wordt geschokt door iets waar je bang voor bent: omdat je het herkent maar niet zien wilt.

Daarmee houdt "Dorsvloer vol confetti" reformatorische lezers in het voorbijgaan een spiegel voor: zie je alleen de buitenkant van het geloofsleven of heb je ook een vermoeden van het wezen? Weet je wat het is om

in God te geloven, om Jezus Christus lief te hebben? Of bestaat je houvast, net als voor Katelijne, alleen uit verhalen en tradities om de angst te bezweren?

3: Wat zul je zijn, m'n kind, kaf of koren?

Trouw: Nels Fahner

Hoe vind je als vrouw je weg in een diepreligieuze, door mannen gedomineerde wereld? Twee sterke nieuwe debutantes reageren tegengesteld: de een met milde humor, de ander met vernietigende kritiek.

'Dorsvloer vol confetti', de eerste roman van Franca Treur, speelt in een Zeeuwse boerengemeenschap waar de ogen van God nog steeds diepe voren trekken in het land. Hier groeit de twaalfjarige Katelijne Minderhoud op: in een gezin van zeven kinderen, de middelste van het stel, het enige meisje. Vader is boer, moeder is huisvrouw, oma was dat ook en Katelijne zal het eveneens moeten worden.

De wereld, zo leert Katelijne van haar oma, is een dorsvloer waarop God uitverkorenen en verworpenen scheidt. Het is zaak om nauwgezet te leven: „Want wat zul je straks zijn, m'n kind, als je voor Zijn rechterstoel zal staan: kaf of koren?”.

De tegenstelling tussen 'het eeuwig wel en het eeuwige wee' kleurt alle gebeurtenissen in het boek. Na de dood van opa vraagt oma zich af of hij wel in de hemel is. „Ro had het ook altijd maar over de uitverkiezing. Het moet van Hod komen, zei hij”. De ironie van dat Zeeuws uitgesproken 'God' is kenmerkend voor 'Dorsvloer vol confetti'. Telkens botst de taal van dominees en duistere dogma's met de taal van de gesprekken aan tafel: over de burens, de tuin, het vocht in de muren en de koeien op stal.

In een wereld waarin God het hoogste woord lijkt te hebben, het boerenbedrijf als een gouden kalf wordt vereerd en vrouwen niet in tel zijn, bouwt hoofdpersoon Katelijne haar eigen feest. Het meisje beurt haar treurende oma op met een gefantaseerd bekeringsverhaal over opa, en op de dag dat haar broer 'moet' trouwen strooit ze confetti uit. Zelfgeknipt, met papier uit donkergeelovige tijdschriften als de *Saambinder*, *Gezinsgids* en *Terdege*. Het dwarrelt als feestelijk kaf naar beneden: „Een moment leek het zelfs alsof de bruid toch in het wit was getrouwd.”

'Dorsvloer vol confetti' heeft niet de zuigkracht van een Siebelinkmoeras en mist de woede van 't Hart. Treur wil iets anders, is op een omwenteling uit: stuivende vreugde op het erf van de verdoemenis. Door het perspectief van een meisje te kiezen, lukt het haar om een lichte toon aan te slaan terwijl Katelijne's eenzaamheid goed voelbaar blijft.

Naast het debuut van Franca Treur verscheen dit najaar nog een roman die in een strenggelovig milieu speelt: 'Blinde wereld' van Ellen Heijmerikx. Waar Franca Treur flarden Zeeuws en brokken tale Kanaïns tot een overtuigende eenheid weet te smeden, heeft Heijmerikx stilistisch minder in haar mars. Ze schrijft regelmatig mooie zinnen, 'de claxon snerpt als een kwade woerd', maar verliest zich ook wel eens in wilde beeldspraak als: „Mijn kruis is een gehalveerde sinaasappel die onafgebroken wordt uitgeperst. Mijn benen zijn keiharde winterwortels.” Wonderlijke associaties als je gewoon een te strakke spijkerbroek aan hebt.

(...³⁷)

'Dorsvloer vol confetti' en 'Blinde wereld' tonen beiden hoe ongunstig de wereld eruit ziet als je als vrouw in een patriarchaal christelijk nest wordt geboren. Maar waar Treurs gelovigen liefdevol worden getekend, beziet Heijmerikx haar vromen met een vernietigende blik.

---

³⁷ Het gedeelte over de roman *Blinde wereld* is niet weergegeven, dit is niet relevant voor het onderwerp van deze scriptie.

4: Treur neemt afstand

CV·Koers: Tjerk de Reus

'Dorsvloer vol confetti' krijgt
- terecht - veel aandacht. Dit
is geen afrekening, maar een
liefdevolle bespiegeling.

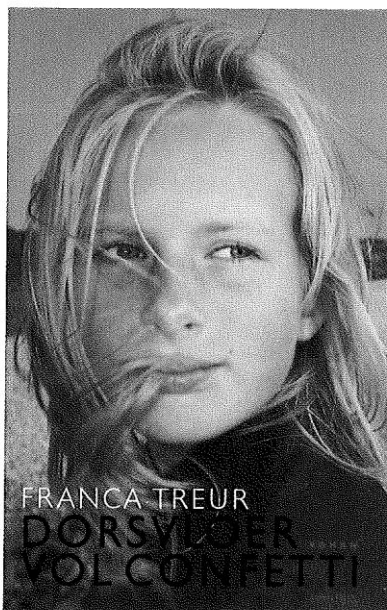
Tjerk de Reus is
literatuurcriticus
voor *cv·koers* en het
Friesch Dagblad.
Meer recensies vind
je op tjerkdereus.nl.

Treur neemt afstand

Franca Treur (1979) groeide op in een behoudend gereformeerd milieu in het Zeeuwse dorp Meliskerke. Ze ging studeren in Leiden, waar ze lid werd van het reformatorische studentendispuut Panoplia. Maar Treur nam afstand van het geloof. Uit interviews valt niet op te maken dat ze nu een andere variant van geloven heeft omarmd. Ze lijkt het helemaal gehad te hebben met religie. Maar wie zorgvuldig leest, ontdekt dat deze roman hemelsbreed verschilt van het werk van Maarten 't Hart, om maar een naam te noemen.

In haar roman vertelt Franca over Katelijne: een tiener, de middelste in een gezin met zeven kinderen. Drie broers boven haar, drie onder haar. De roman is geheel vanuit Katelijne geschreven. Zij is geen extreme buitenstaander, maar wel observeert zij de wereld om zich heen met een zekere bevreemding. In feite is dit de as waarom het verhaal draait. Katelijne is voluit deel van de beperkte kring van gezin en kerk. Ze is ook loyaal. Tegelijk ontwikkelt zij een zekere distantie. Het is een zeer knappe prestatie van Franca Treur dat zij dit kwetsbare midden handhaaft, tot op de laatste bladzijden van het verhaal.

Dorsvloer vol confetti kenmerkt zich niet door een overheersende verhaallijn. Het kabbelt voort, maar blijft onderhoudend. Het gezinsleven op en rond de boerderij van Katelijnes ouders vormt de stabiele achtergrond van het verhaal. Dat spiegelt de sfeer van deze wereld: veranderingen zijn niet gewenst. Voor onverwachte zaken, zoals de zwanger-

schap van de vriendin van Katelijnes broer, zijn paardenmiddelen beschikbaar die de orde herstellen: schuldbelijden en een-twee-drie het huwelijk in. Katelijne zorgt voor een grote bak confetti, ter opluistering van het huwelijksfeest. Als die confetti door de lucht dwarrelt, schrijft Treur haar mooiste zinnen: „Een vitrage van uitgesneden klinkers en medeklinkers ontrolde zich in alle mogelijke combinaties, om vervolgens weer in een heel nieuwe volgorde neer te komen (...) tussen kraagjes en op verontwaardigde gezichtsplooiën, op de betonnen vloer, waar met steeds grotere tussenpozen weer nieuwe letters aan werden toegevoegd, tot een taal waarin slechts het mogelijke besloten lag en niets voor altijd en immer was vastgelegd.” Wie heeft nog een aanbeveling nodig?

Franca Treur: Dorsvloer vol confetti,
Prometheus, 224 pag., € 17,95.

5: Een christelijk museumstuk

Daniël: Sandor van Leeuwen

In het boek *Dorsvloer vol confetti* beschrijft Franca Treur het leven van Katelijne, een meisje van een jaar of twaalf. Het verhaal speelt zich af in Zeeland, Meliskerke. Katelijne woont daar met haar ouders en broers op een boerderij. De 'huus' – Zeeuws voor kinderen – spelen, crossen, zijn druk met het wel en wee van de boerderij. Op

Katelijne na, die luistert naar geestelijke gesprekken tussen haar oma en een vriendin.

Het boek begint op zondag als na de kerkdienst de kinderen om het hardst naar huis fietsen. Katelijne verliest, want de lange rok en het tasje met de hoed zitten in de weg. De verdere invulling van de zondag is maar al te herkenbaar: niet alleen naar de kerk, maar ook een middagdutje, wrijving tussen de kinderen, een poging tot een geestelijk gesprek.

Angst voor wederkomst

Die herkenning blijft, in heel het boek. Het leven van Katelijne kabbelt een beetje voort. School, werk op de boerderij, oma en de kerk. Die dingen weet Franca soms prachtig, soms schrijnend, meestal heel herkenbaar te beschrijven.

De wederkomst is een terugkerend thema. Of beter: de angst voor de wederkomst.

Beklemmend is de passage waarin de jongens voorlezen uit een opstel van Katelijne over de wederkomst. Het leest als een soort geestelijke 'verkrachting'. "De stem van de moeder hapert. De oudste jongens schuiven op hun stoelen, hun hoofden naar beneden alsof ze inmiddels allang weer verdiept zijn in hun eigen literatuur. 'Verder,' zeggen de kleintjes. De moeder leest."

Prachtige beschrijving

Het christelijk geloof speelt een belangrijke rol in het boek. Soms positief en echt, maar niet altijd. Het geloofsleven van de oma wordt treffend en welwillend beschreven, de kerkenraad komt er minder positief af. Het boek is geschreven met vaart, met gevoel voor humor ook. De tale Kanaäns wordt veel gebruikt, maar spottend komt dat bepaald niet over – integendeel. Dat

geldt trouwens ook voor het Zeeuws. De beide talen typeren de cultuur waarin Katelijne leeft.

Dorsvloer vol confetti is een mooi geschreven boek. En bepaald geen Maarten 't Hart, zoals de uitgever vol trots meldde. Eerder een prachtige beschrijving van de Zeeuwse refo-cultuur eind jaren tachtig, begin jaren negentig.

Bril-zonder-Bijbel

Het is goed te beseffen dat de hoofdpersoon uit het boek niet een-op-een met de schrijfster mag worden geïdentificeerd. En dat het verhaal beschreven is vanuit het perspectief van een kind.

Tegelijk klinkt heel zacht op de achtergrond de visie van de schrijfster op kerk en geloof door. Want Franca – die in 2001 afscheid nam van de kerk – kijkt door die bril-zonder-Bijbel naar de reformatorische cultuur. Toch is het boek een spiegel voor de gereformeerde gezindte van vandaag. Wat krijgen jongeren mee? Is godsdienst alleen iets van regels: dit mag niet op zondag, dat hoort niet, dat is verkeerd? In schril contrast met die wettische houding staat de vaak onbewogen houding van ouders, dorpsbewoners en kerkenraad. Een houding waarin overtreding van het zevende gebod – zwanger voor het huwelijk – luidkeels wordt besproken, maar waarin overtreding van het zesde gebod – roken – en het negende gebod – roddelen – geen probleem is. Overdreven, natuurlijk, maar soms met een kern van waarheid.

Gevoel van heimwee

Wie die spiegel in het boek niet ziet, blijft aan het eind van het boek zitten met een gevoel van heimwee en nostalgie. Want Franca heeft van het christelijk geloof een museumstuk gemaakt.

Franca Treur, *Dorsvloer vol confetti*
(Amsterdam: Promothoeus 2009)
ISBN 9789044610239; 221 blz.; € 17,95.

■ Sandor van Leeuwen

6: Geloof als folklore

De Waarheidsvriend: Wim Dekker (theoloog en predikant)

Franca Treur, opgegroeid in een orthodox-christelijk gezin, deed belijdenis in de Gereformeerde Gemeenten. Tijdens haar studententijd zei ze God en geloof vaarwel en schreef een roman die in korte tijd zeven drukken beleefde: Dorsvloer vol confetti. Wim Dekker las het boek geboeid, omdat ze gelovige lezers de spiegel voorhoudt: Is je geloof meer dan folklore? 'Van het kijken in die spiegel ga ik meer ongerust op mijn stoel heen en weer schuiven dan van de spot van Maarten 't Hart.'

Van kerkverlating is niet alleen sprake in de grote kerken, maar evenzeer in de kleine kerkgenootschappen, die behoren tot de gereformeerde gezindte. Dat is algemeen bekend, maar wordt in de statistieken niet direct duidelijk, omdat cijfermatig degenen, die in deze stroming hun kerk verlaten, gecompenseerd worden door het geboorteoverschot.

Veel interessanter dan cijfermateriaal zijn echter ervaringsverhalen. Het is maar weinigen gegeven de basale indrukken, die ze als kind opdeden zo te verwoorden, dat daarmee een eerlijke spiegel wordt voorgehouden, die je met een kleur op de wangen doet zeggen: zien we er echt zo uit? Sinds kort is er echter in de bevindelijk gereformeerde kring zo iemand opgestaan. Ze heet Franca Treur en schreef de roman: Dorsvloer vol confetti. Het boek verscheen in oktober 2009 en beleefde intussen zes drukken.

Sensitief

Ik ben het boek gaan lezen nadat ik Franca op de televisie gezien had met aan haar linkerhand Maarten 't Hart en aan haar rechterhand Jan Siebelink. Dat was een heel apart gezicht, een heel knappe jonge vrouw te midden van deze twee oudere mannen. Het ging natuurlijk om de inhoud, het gesprek over hoe het geloof in de boeken van deze drie ter sprake komt. Maarten 't Hart zei: ik spot met het geloof. Dat hebben mensen me zeer kwalijk genomen. Jan Siebelink zei: ik vergroot bepaalde dingen uit, maar ik spot niet, blijf integendeel op zoek naar het mysterie ervan, dat ik nog steeds niet kan pakken. Jij spot niet, zei Maarten 't Hart tegen Franca Treur. Maar verlangen om nog eens echt met dit geloof aan de slag te gaan is er bij jou ook niet, zei Jan Siebelink.

Nu ik de roman gelezen heb, zeg ik: beide waarnemingen kloppen exact.

Wat doet Franca Treur dan? Zij beschrijft heel sensitief de indrukken van een jong meisje, dat opgroeide in een boerengezin in Zeeland, dat behoorde tot de Gereformeerde Gemeenten. Het lezen van dit boek riep heel veel herkenning bij mij op. Als ik de gave had zo te kunnen schrijven als Franca, had ik hele stukken zelf zo kunnen schrijven, terwijl ik niet eens uit Zeeland kom en ook niet uit de Gereformeerde Gemeenten.

Op afstand

Wat ik herken is dit: een geloofsgemeenschap leeft bij het bewustzijn, dat haar een zeer grote schat is toevertrouwd, de openbaring van de levende God en dat er mensen zijn, die de toegang tot deze schat hebben gevonden. De meesten van deze gemeenschap hebben het echter meer van horen zeggen dan dat ze zelf het geheim kennen. Dan komt in plaats van een leven uit de rijkdom van de geschonken openbaring een geheel van vormen, rituelen, streekgewoonten, boerencultuur en nog heel veel meer, dat voor de betrokkenen te maken heeft met het unieke geloof, dat ze aanhangen, maar dat op de buitenstaander in hoofdzaak als folklore overkomt. Het sterke van Franca Treur is, dat ze het niet als cliché folklore beschrijft, maar ook en vaak als ontroerende folklore. Ze spot niet. Ze wordt nergens fel. Ze ontroert en ontlokt een glimlach. Maar juist deze manier van schrijven zet mij als lezer meer op afstand van heel dit gebeuren dan de spot van Maarten 't Hart en de worstelingen van Jan Siebelink inclusief alle karikaturen. Ik voel vertedering, maar geen enkel verlangen hier nog eens bij te gaan horen.

Postmoderne uitdaging

Ik ontmoet in Franca Treur de postmoderne ongelovige, die niet veel behoefte heeft ergens zich tegen af te zetten, maar die mij als gelovige sterk confronteert met de vraag: is jouw geloof en de manier waarop jouw geloofsgemeenschap dat beleeft meer dan een vorm van religieuze folklore? Van het kijken in die spiegel ga ik meer ongerust op mijn stoel heen en weer schuiven dan van de spot van Maarten 't Hart.

Maar ik word ook uitgedaagd: wat houdt het christelijk geloof nu ten diepste nog in, wanneer je alle cultuur en traditie er af trekt? Wat betekent back to the basics? Met deze vragen wil ik het komende jaar opnieuw hartstochtelijk bezig zijn. Met het oog op jonge mensen als Franca Treur, die ooit lid was van de CSFR. Met het oog op zo velen, die permanent het risico lopen om de baby met het badwater achter zich te laten, omdat wij het verschil niet echt duidelijk hebben kunnen maken.

I: Schipperen tussen God en liefhebberij

NRC Handelsblad: Janet Luis

Wijze en vermakelijke roman van Franca Treur

Franca Treur, afkomstig uit Zeeland, schreef een roman over een Zeeuwse familie. Maar iedere overeenkomst met de werkelijkheid berust op toeval.

De boer in Nederland leidt een zieltogend bestaan. Onlangs moest hij weer eens de straat op om hogere literprijzen te eisen voor zijn melk, die al jaren onder de kostprijs wordt verkocht.

De boer heeft het zwaar, maar de boerderij leeft als nooit tevoren, zo lijkt het. Het televisieprogramma *Boer zoekt vrouw* trekt een miljoenenpubliek en krijgt hoge waarderingcijfers. Gerbrand Bakker trok een paar jaar geleden veel lezers met zijn Noord-Hollandse plattelandsroman *Boven is het stil*.

En nu is er Franca Treur, die ons in *Dorsvloer vol confetti*, haar eerste roman, een blik gunt in het reilen en zeilen van een Zeeuwse boerenfamilie. De geschiedenis speelt zich af in de jaren tachtig. Het is de tijd van landbouwminister Braks, de melkquota en de superheffing. Het is de tijd van discotheek, houseparty en xtc, maar ook, in gereformeerde kringen althans, van bijbellezing, mannenbroeders en zuinigheid met vlijt.

We maken kennis met de 12-jarige Katalijne, een leergierig en leesgraag meisje. Zij groeit op tussen zes broers. In het gezin Minderhoud wordt geen tv gekeken. De radio is er alleen voor de nieuwsberichten. Strandbezoek is ijdel vermaak en dus uit den boze. Er wordt melk gedronken en geen frisdrank. Zomaar een kraan laten stromen geldt als 'een haveloos aanwensel'. Als uitkomt dat Katalijne met een van haar broers de kermis heeft bezocht in Goes, gaan ze bij vader over de knie.

Wat is dit voor een boek? Voorin staat vermeld dat elke gelijkenis met bestaande personen op toeval berust. Wel is Treur geboren en getogen in Zeeland. Moeten we er een indirecte afrekening in zien met het milieu van herkomst? Wordt hier een jeugdtrauma verwerkt? Zou kunnen, maar ik krijg niet de indruk.

Dorsvloer vol confetti is een montere streekroman, of eigenlijk meer een verzameling scènes van het Zeeuwse platteland. Met ontroerende accenten. Alledaagsheden over het reinigen van plavuizen of over washandjes voor boven en onder, worden afgewisseld met passages over zwarte zonden en genadetijd. Net als Maarten 't Hart neemt Treur graag haar toevlucht tot vaste uitdrukkingen. Over een praatgrage dorpsgenoot wordt gezegd dat het geen man is 'van goeiendag en de groeten'. Vooral oma Minderhoud grossiert in algemene wijsheden: „Je kunt nóg zoveel weten, maar als je het ene nodige er niet uit kunt halen, dan ben je nog een klinkende schel gelijk.”

„De vader” en „de moeder” zoals de ouders van Katalijne consequent worden genoemd, zijn streng en kortaangebonden, maar ellendelingen zijn het ook weer niet. Vader maakt weleens een geintje en moeder ziet weleens iets door de vingers. En allebei reageren ze opmerkelijk lankmoedig op de zonde die een van de zoons begaat, waardoor hij op zijn zestiende moet trouwen. Het huwelijk, een van de verhalende hoogtepunten van deze boerderijsoap, wordt gevierd op de dorsvloer vol confetti.

Treur laat haar personages steeds schipperen tussen de Heere en hun liefhebberijen. Moeder verlustigt zich in haar bloementuin, vader verheugt zich op zijn flesjes bier en de broers houden hun handjes niet altijd boven de dekens. En zo verlustigt Katalijne zich, al even zondig, in haar fantasie. Zij mag niet liegen van God, maar haar behoefte om andere mensen met haar verhalen in vervoering te brengen, is vaak net iets sterker dan haar religieuze geweten. En zo laat Treur zien dat de geest zich nooit helemaal laat temmen, ook niet in de meest orthodoxe omstandigheden. Wat valt er verder nog op te merken over zo'n wijs en tegelijk ook vermakelijk boek? Als het niet zo blasfemisch klonk, zou je zeggen dat Gods zegen erop rust.

2: Niets in te brengen

De Volkskrant: Daniëlle Serdijn

Een schrijver die terugkijkt op een streng religieuze jeugd – het is al vaak vertoond in de Nederlandse letteren. Debutante Franca Treur maakt er desondanks iets moois van.

De 12-jarige verteller, Katelijne Minderhoud, probeert een rol voor zichzelf te vinden in het door mannen gedomineerde boerengezin. Dat lukt maar matig. Want het mogen de late jaren tachtig zijn, dit meisje heeft niks in te brengen. Alleen wanneer zij huishoudelijke klussen naar behoren uitvoert, weet ze de aandacht van haar moeder te trekken. Zelig wel. Maar zo'n verhaal moet je natuurlijk nooit op een zielige manier vertellen. Dan mist het ieder effect. Treur heeft dat uitstekend in de gaten gehad en maakte van haar personage geen janker, maar een montere buitenstaander die ontdekt dat als je sterke verhalen vertelt, er mensen naar je luisteren. Voilà, de kiem van het schrijverschap. Die wordt verder gevoed door de Bijbelverhalen die Katelijne tijdens de godsdienstlessen hoort, door de hoeveelheid boeken die ze leest en door hoe de Zeeuwse boeren hun verhalen vertellen, die verweven zijn met het leven van alledag. Mooi voorbeeld hiervan is wanneer vader Minderhoud zaken doet met een veehandelaar: de handelaar vertelt een verhaal over een boer die bij de neus genomen werd door een vrouw met stadse fratsen. Onderwijl doen de twee zaken. Bij iedere cliffhanger gaat de prijs omhoog of omlaag tot het verhaal is uitverteld en de twee aftikken. Katelijne is getuige. Ook de taal van de boeren is van een verhalende rijkdom: 'De dag is geen kakstoel', 'een kleintje in de genade zijn', 'van dezelfde lap gescheurd zijn' en zo meer. Alles wat tot haar beschikking stond, herinneringen, taal, familiegeschiedenissen, heeft Treur ingezet om haar verhaal te vertellen. Het resultaat is een gave roman die lichter en minder teatraal is dan het werk van collega's als 't Hart en Siebelink. Treur is nuchter, afstandelijk bijna en heeft een prima gevoel voor wrangkomische momenten. 'O wat gemeen' laat ze Katelijnes schoonzusje zeggen als die, kennelijk voor het eerst, over de gaskamers hoort. Een vleugje weemoed weet Treur op te roepen als ze over de jaren tachtig schrijft. Trefcenter, Yogho! Yogho! IJzersterke merken destijds, toch was je ze vergeten. Ook typisch tachtig: confetti maken met een perforator. Als Katelijnes broer zijn piepjonge verkering moet trouwen, strooit Katelijne een doos vol confetti over het bruidspaar uit. Dagen heeft ze zitten perforeren, maar het effect is groots. Eindelijk mag ze haar familie bedelven onder minuscule rondjes, waar letters op staan en flarden van woorden. Het is een treffende verbeelding van het soort schrijver dat Treur is. Oer-Hollands, autobiografisch, en kampend met een orthodoxe jeugd. Bepaald geen onbekende stigma. Dat Treur er toch in geslaagd is een betoverende roman te schrijven, is reden haar in het oog te houden.

3: Hoedjes van vilt

Elsevier: Irene Start

'Refomeisje' Franca Treur schrijft in de traditie van Siebelink en 't Hart en krijgt veel over zich heen. De geloofsroman blijft een lastig genre.

Het is een merkwaardige delicatess: koude melkvellen. In Dorsvloer vol confetti, de debuutroman van Franca Treur (30), worden ze op een bord in de koelkast bewaard om vervolgens, met of zonder suiker, te worden opgelepeld. Wie Treurs roman, waarin religie een belangrijke rol speelt, leest, voelt zich meegevoerd naar een andere tijd, een andere wereld. Maar zo ver weg is die tijd – de vroege jaren negentig – helemaal niet, noch die wereld: Zeeland om precies te zijn, het Zeeland van de bevindelijk gereformeerden. Een milieu dat de associatie wekt met de Biblebelt. Met zwarte kousen, hoedjes van vilt en op zondag twee keer naar de kerk. Niet zozeer met een mooie, blonde debutante die nu als afvallige door het leven gaat.

De media-aandacht voor zowel schrijfster als boek is enorm. Dat komt niet alleen doordat Treur een schoonheid is – op een gezonde, blozende en Zeeuwse manier – maar vooral vanwege het onderwerp: hoe overleef ik religie in zijn meest orthodoxe vorm? In een paar maanden tijd zijn van Treurs roman 32.500 exemplaren verkocht. EO-presentator Andries Knevel verklaarde vorige week in het nieuwe tv-programma Moraalridders het succes als 'omgekeerde legitimatie achteraf': veel christenen zijn van het geloof afgestapt, maar zoeken nog de goede reden om hun afvalligheid te rechtvaardigen en kopen dus dat boek.

Treur's roman zal afvalligen zeker een hart onder de riem steken. Ze schrijft in de traditie van Jan Siebelink en Maarten 't Hart. Net als bij deze oudere collega's speelt geloof in haar boek een grote rol en wordt er stevig met de beginselen geworsteld. Verschillen zijn er ook: waar Siebelink's Knielen op een bed violen lood- en loodzwaar is, is Treur licht en hoopvol. En anders dan 't Hart rekent ze met niemand hard af, puberaal verzet ontbreekt volledig. Best jammer, een beetje poken levert altijd veel leuks op. Tegelijk siert het haar: het laat zien dat de schrijfster de navelstreng met een minder bot mes heeft doorgesneden dan 't Hart en Siebelink. Die lijken door hun vechterij tegen de orthodoxen nog aan dat geloof vast te zitten.

De bevindelijk gereformeerden in Zeeland zijn niet bepaald opgetogen over Treur's roman – voor zover ze het boek al hebben gelezen natuurlijk; de Statenbijbel doet het daar nog altijd beter dan fictie. De gemeenschap voelt zich voor gek gezet. De stevigste beschuldiging is dat Treur de tale Kanaans misbruikt, de taal die normaal gereserveerd is voor het bespreken van diep-religieuze zaken.

De kritiek is bescheiden in vergelijking met wat Siebelink en 't Hart hebben moeten doorstaan. Terwijl de laatste niet meer door Maassluis kan lopen zonder een 'Rot op afvallige' toegevoegd te krijgen, werden er bij Siebelink anonieme briefjes in de bus geduwd met teksten als 'De Heere der Heerscharen zal u de kop vermorzelen.' Toch stond de schrijfster, die op haar 22ste afscheid nam van God, wat nerveus voor de camera's van het actualiteitenprogramma Netwerk midden in het 'durp' Meliskerke waar zij opgroeide. Ze voelde wel dat haar ex-dorpsgenoten niet op al die wereldse aandacht zaten te wachten. De hoedjes van vilt kunnen venijnig uit de hoek komen.

Het is wat met religie en literatuur. Wie als schrijver met het geloof afreken, krijgt de eigen gemeenschap achter zich aan. Maar wie zich, zoals Willem Jan Otten en Vonne van der Meer, juist tot het katholicisme bekeert en daar hartstochtelijk over schrijft, wordt weer voor afwijkend versleten door literaire critici. Desondanks lijkt het geloof stevig terug in de letteren. Een jaar of tien geleden, toen het Boekenweekthema Mijn God was, was dat nog anders. Toen moesten romans over religie er nog met de haren bij worden gesleept: zoveel waren het er niet.

Intussen is het opvallend dat ook niet-kerkelijk Nederland en masse naar de boekhandel rent om Dorsvloer vol confetti aan te schaffen. Het is kennelijk heerlijk griezelen, bij een besloten, sektarische geloofsgemeenschap die dichtbij is maar toch zo exotisch aanvoelt. Trouwen vanwege een moetje, waar vind je dat nog? De globalisering, internet: ze lijken deze gemeenschap niet te hebben bereikt. Jongeren worden er van jongs af aan in getraind verleiding en zonde te weerstaan. Gebukt gaan onder het alledaagse bestaan is vervelend, maar straks in de hemel is het elke dag zondag. Zó kunnen leven in een tijd als deze, fascineert.

4: De bijbel is ook een boek

De Groene Amsterdammer: Joost de Vries

In het literaire tijdschrift *De Gids* van oktober/november staat pensionado Maarten t Hart centraal, net 65 jaar oud en door vrienden en collega's in het zonnetje gezet. Het gros van de stukken heeft een hoog persoonlijk gefeliciflapsteerd-gehalte, waarvan je denkt: het heet een brief, probeer dat eens. Maar het geeft wel een veelzijdig beeld van hoe t Hart een schrijversleven lang strijd levert niet eens zo zeer tegen geloven, schrijft H.M. Kuitert in een essay, maar tegen het gareel waarin gelovigen elkaar vastleggen. Hij schrijft over de reëel bestaande christelijke godsdienst die in reëel bestaande kerken wordt beoefend.

Daar heerst, met een beroep op het geloof, knevelarij. Knevelchristenen, soms als Knevel-christenen gespeld, is de vaste term van t Hart. Knevel-christenen. De manier waarop Maarten t Hart afrekende met zijn geloof, met een soms scherpe, soms zachte ironie, heeft een beleefdheid die nauwelijks meer van deze tijd is. t Hart is ook niet meer de meest actuele schrijver, maar verrassend genoeg kunnen neerlandici sinds kort weer een nieuwe generatie aan zijn werk koppelen, want in de Nederlandse literatuur heeft de christelijke godsdienst de laatste jaren een comeback gemaakt. Dat staat niet op zichzelf: godsdienst is ook steeds vaker onderwerp in westerse films en documentaires. Misschien is het een soort zelfonderzoek: nadat in de kunst eindeloos onderzoek is gedaan naar de beweegredenen van de exotische godsdienstfanatici die de 21ste eeuw in 2001 wakker schreeuwden, zoeken we nu de religieuze uitwassen in onze eigen cultuur. Arjan Visser schreef met *De laatste dagen* een sterke roman over godsdienstwaanzin op het Groningse platteland; in het spoor van het monstersucces van Siebelinks *Knielen op een bed violen* verscheen vorig jaar *Sneeuweieren*, de geslaagde debuutroman van Ricus van de Coevering, waarin een boerin zich tot in het extreme aan de Heer overgeeft, nadat haar adoptiekind is omgekomen.

En nu is er het debuut van Franca Treur, *Dorsvloer vol confetti*, over de twaalfjarige Katalijne uit een bijbelvast boerengezin op het Zeeuwse platteland. Treur werpt zich misschien nog wel het meest op als erfgenaam van de romans van Maarten t Hart, die bijvoorbeeld in *De jakobs ladder* gedetailleerd de beknellende leefregels van een gereformeerde geloofsgemeenschap beschrijft. Treur doet hetzelfde, maar met één verschil: bij haar is het geen antigodsdienstbetoog. Ze probeert geen zielig verhaal te vertellen, ze wil haar lezers niet het hypocriete van godsdienst inwrijven. *Dorsvloer vol confetti* (wat een mooie titel) is een opvallend tedere roman. Katalijne is het enige meisje in het gezin. Dagelijks ondergaat ze de pesterijtjes van haar broers, en toch vormen de kinderen binnen het gezin een eenheid die samenspannt om de leefregels van de ouders en de kerk iets soepeler te maken. Het is raden hoe autobiografisch de roman is. Franca Treur, geboren in 1979, groeide zelf op als boerendochter in Walcheren. Dat zal verklaren waarom Treur zo waanzinnig gedetailleerd kan schrijven. Juist door alle kleinigheidjes, de titels van de familietijdschriften die vader en moeder lezen, overtuigt Treurs portret helemaal. Subtiel zijn die kleinigheidjes niet, het zijn er zo veel dat je er niet omheen kunt. Dat is meteen het manco van de roman: Treur weet niet echt maat te houden. Zo nu en dan heb je het idee dat ze zich wat verlekkert aan het boerenjargon. De schoepen konden niet meer draaien en de aftakas naar de stationair draaiende trekker klapte af. Een slipkoppeling zat er helaas niet op en met 220 bladzijden zonder echte verhaallijn is de roman aan de lange kant. Er zitten nu te veel herhalingen in, elk hoofdstuk had twee of drie pagina's korter gekund. Op een verdeckte manier gaat *Dorsvloer vol confetti* over de kracht van taal en verhalen. Het eerste wat wordt opgemerkt over vader is dat hij altijd dezelfde dingen zegt, dezelfde anekdotes vertelt, dezelfde uitdrukkingen gebruikt. Katalijne probeert juist haar eigen verhalen te bedenken, hoe moeilijk dat ook is. Het pijnlijkst komt dat naar voren in een knappe scène waarin ze thuiskomt en haar moeder aantreft die voorleest uit het schriftje waar Katalijne haar verhalen in neerpent. Het is een peststreek van haar oudere broer, die het schrift op haar kamer heeft ontdekt. De kinderen luisteren en kijken haar aan, half ongeïnteresseerd, half spottend. Katalijne gaat door de grond. Maar juist hierin schuilt de vrijheid: Treur legt het er niet dik op, maar alleen al het gegeven dat Katalijne zelf verhalen kan verzinnen, betekent dat ze verder kan kijken dan dat ene verhaal dat in de bijbel staat. Zoals ze opmerkt wanneer haar oma haar wantrouwend vraagt of ze niet te veel leest in verhalenboeken van school: Wat lees je dan eigenlijk? Van vele boeken te maken is geen eind, weet je dat wel? En veel lezen is vermoeiing des vleses. De bijbel is ook een boek, denkt Katalijne, maar dat is oma vergeten. Ze denkt het. Ze durft het niet uit te spreken, nóg niet. En zo is er veel wat er nog niet is, maar bijna wel. Katalijne merkt dat haar rokjes te strak zitten en dat ze langzaam uit haar meisjestruijtes barst; ze ontdekt dat ze zelf kan denken en niet alleen haar ouders hoeft te volgen. Ondanks het repeterende karakter is *Dorsvloer vol confetti* een geslaagde coming of age-roman.

5: Wie nat wil worden, moet in de regen lopen

Recensieweb: Lotte Brugman

Als de familie tijdens de zondagse koffie de regen ziet aankomen, wordt het hooi niet binnengehaald, ook al zal de regen het hooi bederven. De familie, dat is de vader, de moeder en ‘de huus’: ‘drie jongens, Katelijne en weer drie jongens’, op een melkveebedrijf op het Zeeuwse Walcheren. Hun dagelijks leven en denken worden sterk beheerst door het geloof, waardoor deze debutroman van Franca Treur doet denken aan de boeken van Jan Siebelink en Maarten ’t Hart. Maar anders dan misschien van een jonge, ‘afvallige’ vrouw uit een dergelijk milieu te verwachten valt, trekt Treur in *Dorsvloer vol confetti* niet ten strijde tegen het geloof of de religieuze gemeenschap en spot ze er ook niet mee.

Treur beschrijft liefdevol het leven van de familie Minderhoud, hoewel zij daarin wel enige afstand bewaart (‘de’ vader, ‘de’ moeder en ‘de’ oma). Die afstand komt ook naar voren in de uitzonderingspositie van de hoofdpersoon, Katelijne, binnen het gezin. Als enige dochter hoeft ze niet te helpen met het melken, maar wel met het huishouden. Bovendien is ze slimmer dan de meeste van haar broers, al is ze zich daarvan nauwelijks bewust tot de dag van de CITO-uitslag. Zowel thuis als op school wil ze er graag bijhoren en ze doet er veel voor, maar slaagt daar lang niet altijd in. Het geloof speelt daarbij een sleutelrol. Katelijne probeert het te doorgronden en hoopt dat zij op een dag ‘een nieuw hartje’ krijgt.

“Het lijkt wel of de Heere Zijn hand steeds meer van ons heeft teruggetrokken,” zegt de oma, die nog niet is uitgepraat. “Want geloof maar dat we in de laatste der dagen leven. En dan, Katelijne, wat dan?” Ze kijkt naar Katelijne, hoe ze langzaam van haar stoel opstaat en zich uitrekt. Haar ogen staan glazig, alsof ze in de verte iets hoort.

“Dan zal hij de dorsvloer doorzuiveren, staat er in de Bibel,” zegt ze. “Hij zal Zijn tarwe in Zijn schuur samenbrengen, en zal het kaf met onuitblusselijk vuur verbranden. Je wil het niet gezegd worden hè? Ik zie het. Van nature willen we er niet aan.”

Oma zegt elders dat wie nat wil worden, in de regen moet lopen en Katelijne doet haar uiterste best. Maar hoezeer ze ook probeert, ondertussen sturen haar nuchtere intelligentie en haar verbeeldingskracht haar in een andere richting. Ze stelt veel vragen, is nieuwsgierig en levenslustig en leest alle boeken die ze in handen krijgt. Ook schrijft ze zelf verhalen, bijvoorbeeld over het aanbreken van de jongste dag op een gewone dag in het leven van het gezin.

Ondertussen schetst Treur in zachte lijnen de familie, de geloofsgemeenschap en het boerenbedrijf, waarbij ze veel van de ‘tale Kanaäns’ (genadetijd, zondenkennis) en hier en daar Zeeuws dialect (lekkertjes, den ‘oek, een dôôsjje) gebruikt.

Katelijnes worsteling met het geloof en haar verlangen om erbij te horen wordt daardoor soms wat onderbelicht: het is vaak impliciet, onuitgesproken aanwezig.

Dat is tegelijk de kracht én de zwakte van *Dorsvloer vol confetti*: enerzijds laat Treur zien dat je kunt twijfelen aan de doctrine waarmee je bent grootgebracht, zonder de liefde voor en affiniteit met je gemeenschap en familie te verliezen, anderzijds schept die nuance ook een afstand tussen Katelijne en de lezer. *Dorsvloer vol confetti* biedt geen stortvloed van gebeurtenissen en ideeën, maar doordrenkt je langzaam met een beeld van het leven van een jong meisje in een strenggelovige Zeeuwse gemeenschap – zoals je van lopen in de motregen ongemerkt doorweekt kunt raken. Dat is in dit geval indrukwekkend prettig.

6: Opgroeien naar de Letter

8Weekly Webmagazine: Eric de Frel

Overal ligt de duivel op de loer, en de hemel is zo goed als onbereikbaar. De belevingswereld van strengereformeerde kinderen moet wel aldoor zwaarbewolkt zijn. Maar wat blijkt: ook zij kunnen gelukkige jaren beleven onder de tucht van Gods wet. Dat laat Franca Treur zien in haar debuutroman *Dorsvloer vol confetti*. Maar blijft haar verhaal niet iets té luchtig?

Op de jongste dag zal God terugkeren op de wolken, als een dief in de nacht, om te oordelen de levenden en de doden. Zo kreeg ik het als kleine jongen ingeprent. Weliswaar leek de Wederkomst nog ver weg, maar Hij kon zich toch ieder moment met hemelspijtend klaoengeschal aandienen. Jarenlang verwachtte ik met een sluimerende vrees het einde der tijden – en daarmee mijn stellige verdoemenis. Werd de nood te hoog, dan smeekte ik met roodgekreten ogen onder de dekens om een nieuw hartje. Maar de redding bleef uit. En eigenlijk had ik ook niets anders verwacht. Ik kende alleen grijsaards die 'kind van God' waren.

Reddeloos verloren

Een beetje kinderpsycholoog trekt wit weg als hij verneemt wat de bevindelijk gereformeerde jeugd te verstouwen krijgt. Terwijl leeftijdsgenootjes meetetterden met Kinderen voor Kinderen, zong ik als kleuter in de kerkbank dat ik het voorwerp was van Gods toorn, 'reeds van het uur van mijn ontvangenis af'. Waarna ik een topdropje kreeg. Een uiterst sombere gedachtewereld is het, waarin het gereformeerde kroost opgroeit. De enige sleutel tot een kans op hemelse vreugde ligt in het verscheurende besef dat je een hel- en doemwaardige zondaar bent. Bepaald geen solide fundament voor optimisme en levensvreugde.

De kindergeest is ontvankelijk voor die grimmige geloofsdoctrines. Kleuters praten algauw honderduit mee over hel en duivel en de zonde tegen de Heilige Geest. Ze leren dat ze zwart zijn van de zonden. En dat Jezus zich weliswaar voor de schuld der mensheid heeft 'doodgeliefd aan het vloekhout des kruises' – zodat een plukje uitverkorenen eeuwig kan juichen voor Gods troon – maar dat behalve grootmoeder en oom Kees vermoedelijk niemand in de familie die zaligheid deelachtig zal worden.

En ja, die kinderpsycholoog kent dan de risico's wel: een levenslang kwakkelend zelfbeeld, een poreus zelfvertrouwen en een ongeneeslijke hang naar zelfkastijding. Want als de wonden van de vanaf de kansel uitgedeelde zweepslagen niet in de warme schoot van het gezin gezalfd worden met complimenteuze aandacht, dan ben je als kind reddeloos verloren. Je zou dat een vorm van religieuze verminking kunnen noemen.

Zachte steekjes

Maar zijn alle refokinderen dan niet doodongelukkig? Welnee. Voor de meeste doemwaardige zondaartjes – mezelf niet uitgezonderd – is een betrekkelijk onbezorgde jeugd weggelegd. Zie ook *Dorsvloer vol confetti*, de debuutroman van Franca Treur over een tienermeisje in een orthodox Zeeuws boerengezin. Tijdens de Boekenweek krijgt deze roman onvermijdelijk veel aandacht, omdat het verhaal zo fijn aansluit op het thema 'Opgroeien in de letteren'. Wat in het geval van Kathelijn Minderhoud, de twaalfjarige hoofdpersoon, vooral betekent: 'opgroeien naar de Letter'.

De letter van Gods Heilig en Onfeilbaar Woord, vanzelfsprekend, want het gezin Minderhoud behoort tot de zeer behoudende Gereformeerde Gemeenten. Zeeuws, boer én calvinistisch. Drie ingrediënten voor een behoorlijk stugge rijstebrij. We lezen dat Kathelijns motor op complimenten loopt, maar veel krijgt ze er thuis niet. Al helemaal niet voor haar intelligentie en leeshonger, die eerder achterdocht wekken. 'Jij bent er geen van ons', krijgt ze dan te horen. Kathelijn heeft soms ondeugende vragen en twijfels over het geloof, maar ze houdt die meestal voor zich. Ze is niet zo'n vroegwijze betweter als de jeugdige hoofdpersoon bij Maarten 't Hart, die vermoedelijk als zuigeling in zijn wiegje al vileine bijbelkritiek uitbroedde.

Nee, vilein wordt Franca Treur nooit in haar aquarel van het gereformeerde boerenleven. Ze houdt de toon licht, met veel subtiele en ironische geestigheden. Soms zijn het Kathelijns onbevangen observaties die grappig uitvallen. Vaker is het de schrijfster zelf die – dankzij een volwassen afstand – over Kathelijns schouder zachte steekjes uitdeelt. Zoals: 'Een kind van God leert dat hij zelf de grootste aller zondaren is, maar meestal weet hij wel een paar anderen aan te wijzen die nog erger zijn.'

Troostrijke verzinsels

Kathelijn is als enige in het gezin behept met een oncalvinistische verbeeldingskracht. En het blijkt lastig daar vruchtbare grond voor te vinden in de betonnen orthodoxie van het ouderlijke boerenerf. De boektitel is daarvan al een voorbode. Luister maar naar de frivole klank van het woord 'confetti' naast de norsheid van 'dorsvloer'. Die combinatie wringt, al ken je het verhaal verder niet. Nu ja, verhaal, de roman is vooral een verzameling anekdotes, gelardeerd met Zeeuws-gereformeerde folklore.

Wat niet wil zeggen dat de roman verstoken is van sterke momenten. Zoals wanneer Kathelijn pardoes een verhaal verzint om haar oma wijs te maken dat opa misschien toch de hemel heeft bereikt. Een bijna ondenkbaar brutale leugen, waarvan Kathelijn zelf dan ook danig schrikt. Maar ze wendt hier onwillekeurig het geloof aan waarvoor het bedoeld is: troost bieden met verzinsels. Want dat is het tragische aan dit slag gereformeerden, dat ze de hiernamaalse zaligheid goeddeels buiten hun eigen bereik hebben gelegd. Door de hoge eisen aan hun geloofsbeleving maken ze de hemelpoort zo smal, dat ze er zelf niet meer doorheen passen.

Louter liefde

Hoewel enkele orthodoxe scherplijpers gromden dat de afvallige Franca Treur al die aandacht niet verdient, is haar roman in reformatorische kring ontvangen met verrassend veel welwillende belangstelling. Dat is te danken aan de milde en vergevingsgezinde toon van haar boek. Franca Treur stelt geen lastige vragen over de mogelijke emotionele gevolgen van het opgroeien naar de Letter. Daarom komt haar 'liefdevolle portret', zoals de flaptekst het noemt, voor mij als oud-kerkgenoot van de schrijfster toch wat braafjes over.

Gelukkig ontbreekt het in de Nederlandse literatuur niet aan voorbeelden van de emotionele keerzijde van al die strengreligieuze folklore. We knikken dan vooral even dankbaar naar de heer Siebelink. Bij Franca Treur hoef je met al die somberheid niet aan te komen. Ze heeft – zoals ze links en rechts in interviews opbiecht – louter goede herinneringen aan haar jaren onder de reformatorische knoet.

Misschien dat je er daarom na lezing van *Dorsvloer vol confetti* geen seconde aan twijfelt: met die Kathelijn komt het wel goed.